

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Strategier och utmaningar i arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Behov, hinder och strategier

Författare: Moniza Abdul
Said & Linda Källström
Handledare: Paula Wahlgren
Examinator: Goran Basic
Lärosäte: Linnéuniversitetet
Termin: VT25
Ämne: Socialpedagogik
Nivå: Grundnivå
Kurskod: 2MB53E

Abstrakt

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som utgör en stor utmaning för yrkesverksamma inom socialtjänst och rättsväsende. Studien syftar till att identifiera de svårigheter som yrkesverksamma möter i hanteringen av heders ärende samt belysa vilka strategier som krävs för ett bättre bemötande av dessa. Genom att kontakta aktörer som arbetar inom området och samla in dess erfarenheter via kvalitativa intervjuer, har de centrala utmaningarna inom arbetet identifierats. Studien påvisar en osäkerhet kring hedersrelaterade faktorer såsom bristande riktlinjer och otillräcklig utbildning för yrkesverksamma. Det i sin tur begränsar hanteringen och ett effektivt stöd till de utsatta individerna. Studiens resultat visade att en utökad utbildning, stärkt samverkan och förbättrade riktlinjer är nödvändiga för att hantera hedersrelaterade ärenden mer korrekt. Genom att belysa dessa utmaningar och förbättringsåtgärder bidrar studien till en fördjupad förståelse av hur yrkesverksammas arbete kan stärkas i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Nyckelord

Nyckelord: Heder, hedersrelaterat våld, kultur, kunskapsbrist, yrkesverksam, socialsekreterare

Tack

Vi vill inleda med att uttrycka vår tacksamhet till studiens respondenter, som generöst har delat med sig av sina kärnfulla kunskaper och insikter. Ett stort tack riktas även till våra familjer för deras stöd och förståelse under arbetets gång, deras uppmuntra har varit en viktig drivkraft. Ett stort tack till vår handledare för vägledning och stöd genom hela processen. Avslutningsvis vill vi även tacka varandra för ett engagerat och givande samarbete, präglat av ömsesidigt stöd.

Innehåll

1	Inledning	1
2.	Syfte och frågeställningar	2
3.	Bakgrund	2
3.1.	Hederskonceptets ursprung och begreppets betydelse	2
3.2	Hedersrelaterat våld och förtryck	3
3.1.3	Regeringens arbete för ökad rättssäkerhet vid hedersrelaterad våld	3
3.3	Socialtjänst och lagar	4
4	Tidigare forskning	4
4. 1	Mäns och kvinnors komplexa rollmönster inom hederskontexten	5
4. 2	Utsatta kvinnor och socialtjänstens erfarenhet av stöd i hedersrelaterat våld	5
4.2	Professionellas svårigheter i bedömningar och intervention	6
5	Teori	6
5.1	Systemteori	6
6.	Metod	8
6.1	Metodval	8
6.2	Urval och avgränsning	9
6.3	Datainsamling	9
6.4	Databearbetningen	10
6.5	validitet och reliabilitet	11
6.5.1	Reliabilitet & validitet	11
6.5.2	Etiska övervägande	11
7	Resultat	12
7.1	Presentation av informanter	12
7.2	yrkesverksammas utmaningar	13
7.2.1	Kunskapsluckor	13
7.2.2	Svårigheter att identifiera våldet	15
7.2.3	kulturella normer och principer	17
8.	Strategier för att stärka stöd vid hedersvåld	18
8.1	Behov av ökad kunskap och specialiserade resurser	18
8.2	Tidiga insatser och informationsspridning	19
8.3	Arbete med förövare och riskbedömningar	19
9	Resultatanalys	20
9.2	Utmaningar i att förstå och adressera hederskontexten	21
9.3	Kunskapsspridning som en metod för att hantera hedersrelaterat våld	21
9.4	Att arbeta med förövaren för att minska hedersrelaterat våld	22
10	Diskussion	22
10.2	Resultatdiskussion	22
10.2.1	Försvårande faktorer för yrkesverksammas möjligheter att	

identifiera och hantera hedersrelaterat våld och förtryck på ett effektivt sätt	22
10.2.2 Strategier för att anpassa och utveckla yrkesverksammas stöttning av individer drabbade av hedersrelaterat våld och förtryck	23
10. 3 Metoddiskussion	24
11 Slutsatser och implikationer	25
Förslag på fortsatt forskning	25
Referenslista	27
Bilaga 1	29

1. Inledning

Frågan om våld i olika former tas ofta upp både i Sverige och internationellt. Våldet kan drabba personer oberoende av ålder eller kön och kan innefatta olika intensitetsnivåer. All form av våld betraktas som en överträdelse av universellt erkända principer för mänskliga rättigheter såsom rätt till ett liv som präglas av värdighet och trygghet (Socialstyrelsen, 2019). En distinkt och ofta svårupptäckt form av våld är hedersrelaterat våld och förtryck, där gärningspersonen ofta har en tillskriven position av släktskap gentemot den drabbade. Begreppet får inte misstas för våld som förekommer i nära relationer, eftersom det finns betydande kontraster mellan de drivande krafterna bakom de olika formerna av våld (Regeringen, 2017). Hedersrelaterat förtryck och våld förekommer med intentionen att kontrollera och återupprätta traditionella hedersprinciper inom släkten. Våldet utövas inte bara som en följd av tidigare åsamkad hedersskada, utan också för att säkerhetsställa och undvika att en liknande nedvärdering av hedern upprepas (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, 2010).

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett väletablerat fenomen med långvarig historia världen över. I Sverige fick fenomenet en bredare synlighet i samband med mordet på Sara Abed Ali (1996) och Pela Atroshi (1999), som markerade en vändpunkt, och där problemet fick både nationell och medial uppmärksamhet. Även mordet på Fadime Sahindal (2002), en ung kvinna som blev utsatt för hedersmord av sin egen far, bidrog till att föra detta djupt rotade samhällsproblem in i det offentliga rummet (Baianstovu et al., 2019). Efter mordet på Fadime satsade regeringen mycket för att intensifiera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Som en del av strävan mot att bekämpa problematiken avsatte dåtidens regering 180 miljoner kronor för att stödja forskning om både förebyggande åtgärder och insatser för att bekämpa problematiken (NCK, 2010). Trots den stora satsningen bär vi fortfarande med oss skuggor av ett förflutet som många kanske trodde var förpassat till historien. Problemet har långt ifrån nått sitt slut och hedersvåldet kan än idag resultera i hedersmord och har fått en allt större plats i samhället. En illustration av detta är den skoningslösa och tragiska händelse som inträffade sommaren 2022, där två unga bröder avsiktligt tog sin mors liv genom att köra över henne med motivet att värna familjens ära och heder. Brödernas agerande grundade sig i moderns nya relation som hon inlett efter separation från deras far, vilket utgjorde ett hot mot familjens heder och rykte. Det fick dem att ta det hänsynslösa beslutet att avsluta hennes liv (Göteborgs tingsrätt, 2023). Detta är en sorglig spegling av den kraftiga inverkan som hedern kan ha på en individs mentalitet och handlingar.

Enligt statistiska analyser från 2017 levde omkring 240 000 personer i Sverige under levnadsvillkor präglade av hedersförtryck och våld. Förenta Nationerna påpekar dessutom att det konkreta antalet som faktiskt föreligger är avsevärt högre än det som dokumenteras i rapporter (Sveriges Riksdag, 2020). Denna omfattning tyder på att det finns ett stort behov av att utforska fenomenet närmare. Detta gäller både för att förstå dess komplexitet genom empiriska studier och för att utveckla effektiva stödformer som kan mobiliseras av yrkesverksamma i strävan att bekämpa hedersvåld och förtryck. Enligt sociologen Jasmilla Hussein (2017) är det avgörande att prioritera ytterligare studier om detta fenomen för att öka förståelsen och hantera de allvarliga följder det medför (Hussein, 2017). Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK, 2010) påpekar att det råder en stor ovisshet om hur samhällsaktörer som socialtjänst och skola handlägger och bemöter frågor kopplade till hedersrelaterade ärenden och vilka kvalifikationer samt expertis som dessa aktörer har för att adressera och hantera hedersfrågor (NCK, 2010). Hedersfrågor anses vara utmanande att behandla då

de bygger på normer och värderingar som skiljer sig från de som råder i det svenska samhället. Brist på insikt från samhällsaktörer om olika familjetraditioner, moraliska principer och kulturella särdrag gör att kvinnor som faller offer för hedersvåld inte erhåller det stöd de behöver. Yrkesverksamma inom socialtjänsten och andra yrkesgrupper inom området har inte fullt ut förstått och hanterat hedersutsattas situation, trots att de drabbade har vänt sig dit för stöd. Det har resulterat i att ingripanden inte bedöms som nödvändiga eller att polisanmälningar inte gjorts (Björktomta, 2007). Vidare lyfter både Wikström och Ghazinour (2010) samt Olsson och Bergman (2021) fram att socialarbetare ofta möter stora utmaningar i frågan kopplade till heders relaterat våld och förtryck. Eftersom hedersrelaterat våld är en del av dagens samhälle och socialarbetare ofta saknar rätt förutsättningar för att hantera hedersfrågan effektivt, är det nödvändigt att öka kunskapen och sprida medvetenhet om fenomenet. Genom att adressera de hinder som yrkesverksamma möter och skapa nya strategier kan samhället förbättra interventionen för de drabbade och stärka arbetet mot hedersförtryck och hedersrelaterat våld. Således är detta också viktigt inom det socialpedagogiska fältet som arbetar med att stötta individer i socialt och emotionellt utsatta sammanhang såsom hedersvåld.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka de utmaningar som yrkesverksamma möter i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck samt identifiera hur yrkesverksamma strategier kan utvecklas för att bättre stötta individer som drabbas. Målet är alltså att bidra till en djupare förståelse av de faktorer som försvårar hanteringen av hedersrelaterade frågor och att utforska effektiva metoder för att stärka yrkesverksammas förmåga att bemöta detta samhällsproblem. För att uppfylla studiens syfte kommer nedanstående forskningsfrågor att besvaras:

1. Vilka faktorer försvårar yrkesverksammas möjligheter att identifiera och hantera hedersrelaterat våld och förtryck på ett effektivt sätt?
2. Hur kan yrkesverksammas strategier anpassas och utvecklas för att bättre stötta individer som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck?

3. Bakgrund

Följande avsnitt behandlar de grundläggande komponenterna i hedersrelaterade sammanhang. En beskrivning av hederskonceptet tillsammans med de underliggande faktorer som formar det, de följer det medför samt de mekanismer och strategier som tillämpas för att vidmakthålla den destruktiva hederskontexten kommer att ske. Avsnitten avser att erbjuda en nyanserad inblick av hedersbegreppets mångsidiga karaktär och fenomenets inverkan.

3.1. Hederskonceptets ursprung och begreppets betydelse

Heder definierades ursprungligen på 1100-talet som ett uttryck för stor respekt och moral. Under 1300-talet övergick uttrycket till att belysa kvinnlig renhet och kyskheter runt om i världen. Sedan dess har heder blivit en social konstruktion som ofta används för att kontrollera kvinnors avhållsamhet, där kvinnan betraktas som en bärare av familjens och samhällets heder. Hedern omfattar en rad normer och värderingar som måste upprätthållas både inom familjen och i samhället. Kvinnors lydnad gentemot män ses som en central aspekt av heder, medan männens ansvar är att säkerställa att kvinnorna följer de regler som fastställts av det kulturella samhället (Bhanbhro et al., 2016).

Trots att hedersbegreppet saknar tydlig definition menar Bhanbhro et al., (2016) att det omfattar psykiska, fysiska och sociala våldsaspekter som riktas mot den individ som vanhedrat sig själv, familjen eller samhället på något vis (Bhanbhro et al., 2016). Christiansson, Teiler och Eriksson (2020) lyfter att en inte föds till kvinna utan blir en, vilket speglar hur en uppfostras och konstrueras in i hedersrollen. Om en kvinna bryter mot hedersnormerna och skadar sitt rykte utgörs en risk för att det senare inte finns någon man som vill gifta sig med henne (Christiansson, Teiler & Eriksson, 2020).

Hederns betydelse och innebörd kan variera beroende på kultur och individuella värderingar. Heder definieras ofta som att leva ett rättfärdigt liv, vara ärlig, skydda sig själv, sin familj och sin egendom. En får inte stjäla, måste tala sanning, samt ta hand om kvinnor och följa sociala normer inom kulturen. Heder anses av många vara mer värdefullt än själva livet, att förlora sin heder likställs med att förlora både sitt liv och sin ära. Hedern ses som en grundläggande faktor som håller familjen samman och utan denna blir livet meningslöst (Dogan, 2014). När hedersnormer inte följs ses individen som vanärad och skamlig. För män handlar det om att inte kunna ta ansvar för sin familj, att begå stölder, sukta efter kvinnor som tillhör andra, eller att begå sexuella övergrepp. En kvinna är ohederlig om hon uppträder oblygt, flörtigt, respektlöst eller inte tar ansvar för barnen. Dogan (2014) framhäver att det inte är kvinnan som bär hela ansvaret för sin förlorade heder, utan att det är männen som gör kvinnorna vanhedrande genom sexuella närmanden eller handlingar. Detta innebär dock inte att kvinnan är helt fri från ansvar (Dogan, 2014).

Det som skiljer hedersrelaterat våld från andra former av våld såsom våld i nära relationer, är att det hedersrelaterade våldet i högre grad är knutet till ett upprätthållande av sociala, kulturella och religiösa normer (Bhanbhro et al., 2016). Hedersrelaterat våld är utbrett och kan ta sig i uttryck på olika nivåer och med varierande intensitet. Våldet är ofta fysiskt och kan innefatta misshandel av olika grader, tvångsförloving, bortförande, förvisning samt mordförsök (Björktomta, 2019).

3.2 Hedersrelaterat våld och förtryck

Begreppet hedersrelaterat våld och förtryck avser gemensamt sanktionerade styrningsmekanismer för att försvara och skydda släktbandets värdighet. Med andra ord handlar det om handlingar som ofta riktas mot kvinnor i kärnfamiljen, och motiveras av idén att deras agerande har komprometterat den sociala gruppens och kärnfamiljens heder. När hedersnormer hotas eller undermineras kan våld och repressiva lösningar uppkomma som en reaktion för att säkerställa deras värde och legitimitet. Detta våld kan gestalta sig på varierande sätt, från att kontrollera individens autonomi i frågor som klädsel till att relationer som kan utvecklas till mer direkta former såsom fysiskt, psykiskt symboliskt och sexuellt våld. Exempel på detta inkluderar våld inom hemmet, dödshot, tvångsäktenskap, könsstympning och utpressning. I vissa situationer kan spridning av enbart spekulationer om hederskränkande beteende ge upphov till repressiva lösningar från familjen. Hedersrelaterat våld karaktäriseras av en kollektiv beslutsprocess, där flera närstående ofta är inblandade i att planera och genomföra förtrycket och våldet för att säkerställa att gruppens heders försvaras (Bhanbhro et al., 2016; Björktomta, 2019).

3.1.3 Regeringens arbete för ökad rättssäkerhet vid hedersrelaterat våld

Regeringen har under lång tid bedrivit ett aktivt arbete för att bekämpa destruktiva hedersnormer som resulterar i hedersmord. Inom ramen för detta arbete har flera strategier utformats för att motverka denna form av våldsutövning. Som en del av denna övergripande strategi har också särskilda insatsplaner framtagits för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck (SKR. 2007/08:39 & SKR. 2009/10:229). Vidare har statliga institutioner, däribland Socialstyrelsen, uppmanats att genomföra riktade utbildningsinsatser för de berörda professionsgrupper som är involverade i

området (Prop. 2021/22:138). För att stärka rättsväsendets förmåga att hantera hedersrelaterad brottslighet har åklagarmyndigheten dessutom tillsatt en åklagare med särskild expertis på området. Syftet med detta är att säkerställa en mer effektiv och rättssäker hantering av dessa brott (SOU 2018:69; Prop. 2019/20:131). Regeringarna har även under åren tillgripit åtgärder för att förbättra samarbetet mellan olika statliga institutioner på lokal nivå, särskilt i syfte att stärka trygghetsinsatserna och stödet för de våldsdrabbade. Då drabbade i många fall kommer i kontakt med olika myndigheter, har en förbättrad samverkan ansetts vara görande för att snabbt kunna adressa riskfaktorer och fatta välgrundade beslut i enskilda fall. Ett exempel på detta är det fördjupade samarbetet mellan polisen och socialtjänsten (Regeringen, 2016). Som ett led i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet har även lagstiftningen skärpts genom införandet av specifika straffrättsliga bestämmelser. Bland dessa finns regleringar som är direkt kopplade till 4 kap. 4e § brottsbalken (1962:700) och som tidigare har varit aktuella i rättsfall rörande brott med hedersmotiv. Ett exempel på en sådan rättsregel är fridskränkingsbrotten, vilka regleras i 4 kap. 4a § brottsbalken (1997/98:55). För att motverka systematiska trakasserier infördes även lagstiftning om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § brottsbalken (2010/11:45). Sedan den 1 juli 2014 utgör det en brottslig handling att genom påtryckningar eller tvång förmå en person att ingå i äktenskap mot sin vilja, i enlighet med 4 kap. 4 c § brottsbalken (Regeringen, 1962). Fastän införandet av förbudet, fortsatte tvångsäktenskap att förekomma under de efterföljande åren. En bidragande orsak var att äktenskap som ingåtts utanför Sveriges gränser fortfarande förblev giltig i Sverige enligt 1 kap. 7 § brottsbalken (Regeringen, 1962). För att förbättra ännu mer skyddet mot barnäktenskap trädde en lagändring i kraft den 1 juli 2019 som poanterade att Sverige numera inte längre godkänner barnäktenskap, oberoende var barnäktenskapet inträffat (Lag 1904:26).

3.3 Socialtjänst och lagar

Socialtjänsten bär det primära ansvaret för att ge stöd till de som faller offer för hedersrelaterat våld och förtryck. Vid misstanke om att någon far illa gör socialtjänsten en första bedömning för att sedan vid behov ansöka om skydd hos länsrätten. Det är sedan upp till länsrätten att avgöra vilket stöd och skydd den utsatta har rätt till (Schlytter & Lindell, 2008). Socialtjänsten har en central roll i att förebygga och motverka hedersrelaterat våld, men denna uppgift kan komma i konflikt med individens mänskliga rättigheter. En person som söker stöd från socialtjänsten riskerar att mötas av en betydligt snävare kontroll från sin familj, vilket kan innebära att hen enbart får ha kontakt med närstående eller, i värsta fall, tvingas söka omedelbart skydd för att undvika allvarliga repressalier, inklusive fysisk skada eller död. Flera individer har vittnat om att de tvingats lämna sin familj som en sista utväg för att överleva (Olsson, 2024).

Socialtjänsten har en bredare roll som sträcker sig bortom det direkta stödet till den drabbade, ansvaret innefattar också ett samarbete med andra samhällsinsatser och samhällsaktörer såsom polis och kvinnojour. Målet med samarbetet är att säkerställa att den drabbade för hedersvåld och förtryck får rätt och ett effektivt skydd samt att ärendet behandlas rättssäkert. När det gäller skyddsåtgärder har socialtjänsten ett avgörande ansvar i att implementera adekvata insatser för att skydda de drabbade, inklusive barn (Socialstyrelsen, 2019). Detta innebär att ordna ett extern boende för barnet, men implementering av sådan åtgärd måste godkännas av domstolen. Socialtjänsten kan dock fortfarande påverka domstolens beslut genom ett yttrande grundat på dess utredningar, då socialtjänsten bär ansvaret att lägga fram relevant information och en konkret utredning av situationen och ärendet för domstolen (Schlytter & Lindell, 2008).

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs betydelsefull forskning baserad på peer reviewed granskade utgivningar om fenomenet hedersrelaterat våld och förtryck. De akademiska publikationerna har erhållit genom systematiska sökningar i databaser som SwePub, Psycinfo, Social science data baser och OnSearch. De specifika sökorden som applicerades för att identifiera betydelsefulla akademiska publikationer

framgår nedan: Heder, "Family honor", "Socialt arbete", "Honor related problems" och "Hedersrelaterad våld".

4. 1 Mäns och kvinnors komplexa rollmönster inom hederskontexten

Inom hederskontexten är det en vanligt förekommande syn att kvinnor i större utsträckning drabbas av det våld som är kopplat till heder, en uppfattning som delvis återspeglar verkligheten. Kvinnor är överrepresenterade bland dem som lider inom hederskontexten, men det är väsentligt att även beakta att män och unga pojkar kan hamna i en utsatt position på grund av hedersstrukturer (Olsson & Bergman, 2021; Norberg & Törsen, 2013). Bhanbhro et al., (2016) framhäver i sin studie att även pojkar kan falla offer för hedersrelaterat våld men att det är ovanligt (Bhanbhro et al., 2016). En man inneha rollen som både förövare och som offer inom en hederskontext. Unga pojkar utsätts för reglering och påtryckning, där de i ett tidigt skede av livet pressas att utöva tillsyn över sina kvinnliga släktingars interaktion och livsval. Unga pojkar åläggs att leva upp till de etablerade värderingar och ideal som föräldrarna har fastställt för dem. Unga män har en förpliktelse att meddela om de har skäl att tro att en kvinnlig familjemedlem agerar i strid med familjens värdighet (Olsson, 2024). Samtidigt upplever de en inskränkning av att agera fritt, då de inte får fatta beslut om vilken partner som de ska ingå äktenskap med. De får inte heller förenas i äktenskap med en partner av samma kön. Även kvinnor, särskilt mödrar, kan i vissa fall spela en aktiv roll i att tillgripa hedersförtryck och vidareföra samt befästa hedersrelaterade värderingar. Mödrar kan vara involverade i att övervaka och reglera sina döttrars vardag och val exempelvis deras fritidsaktiviteter, som ett resultat av den påtagliga pressen mödrar utsätts för från den utökade familjekretsen (Norberg & Törsen, 2013).

4. 2 Utsatta kvinnor och socialtjänstens erfarenhet av stöd i hedersrelaterat våld

Olsson (2024) framhåller att kvinnor som bryter mot hedersnormer riskerar att uppleva utanförskap och brist på acceptans, både från män och kvinnor inom samma kulturella kontext. Dessa män och kvinnor upprätthåller den kollektiva hedern i samhället genom subtila sanktioner, såsom blickar och gester riktade mot dem som anses avvika från normerna. Även rädslan för att söka hjälp är erkänd eftersom familjen ibland graderat sig genom skrämsel och hot. Om kvinnan emellertid söker hjälp riskerar hon att straffas. Flertalet av de som sökt hjälp hos socialtjänsten är tacksamma för det stöd och den hjälp de har fått, dock finns det andra som beskriver bemötandet som passivt samtidigt som de beskriver en känsla av att de är missförstådda eller till och med känner sig avvisade.

Olsson (2024) betonar att det finns för lite information kring vad socialtjänsten kan vara behjälplig med i relation till hedersvåld, vilket hindra hedersutsatta från att söka hjälp, därför bör det utges information om socialtjänsten under SFI (Olsson, 2024). Norberg och Törsen (2013) understryker att det generellt råder brist på övergripande kompetens bland skolläda och personal när det gäller att hantera hedersrelaterade frågor. Enligt författarna är en bidragande faktor att det är komplicerat att ta itu med de utmaningar som dessa barn och ungdomar konfronteras med, rädslan över att bli beskylld för rasist eller främlingsfientlighet i interaktionen med barnets omsorgsperson (Norberg & Törsen, 2013).

För att skydda kvinnor mot hedersrelaterat våld finns möjlighet till familjehemsplacering för de yngre och skyddat boende för de äldre. De skyddade boendena omfattar olika åldrar och skyddsområden samtidigt som det finns både kommunala och privatägda. I första hand syftar boendena till att ge kvinnorna skydd och avkoppling medan de sekundära målet är att stötta kvinnorna till att bli självständiga och klara av ett liv på egen hand (Wikström & Ghazinour, 2010). Olsson (2024) lyfter vikten av att de utsatta kvinnorna får berätta om sitt trauma för att komma

vidare i läkningsprocessen (Olsson, 2024). Oftast krävs det att den som placeras på ett skyddat boende måste bryta all kontakt med omgivningen, såsom familj och vänner för att säkerhetsställa skyddsomfånget. Ofta har boendet en anonym kontakt med den utsattas familj för att hjälpa denna i processen mot sin frigörelse. Om kvinnan är minderårig och socialtjänsten ser återförening som en möjlig aspekt är det dem som sköter kontakten med familjen. Ibland uppstår konflikter mellan socialtjänsten som finansierar insatsen och ansvarar för platsen på det skyddade boendet och personalen på boendet som arbetar för kvinnornas framtid och trygghet. I vissa fall tvingas personalen på skyddade boenden att samarbeta med kvinnans familj på begäran av socialtjänsten. Många gånger skiljer sig personalen på boendets uppfattning mot socialtjänstens gällande hur länge kvinnorna bör vistas på boendet, där boendepersonalen förespråkar ett längre tidsspann. Det händer att kvinnorna inte är förberedda på de strikta regler och den isolering de måste förhålla sig till på de skyddade boendena vilket gör att de i vissa fall väljer att bryta isoleringen varpå socialtjänstens uppdrag avslutas och kvinnans skydd upphör omgående (Wikström & Ghazinour, 2010). Schlytter och Linell (2008) betonar att flickor som får ha kontakt med sin familj eller släkt samtidigt som de skyddas under socialtjänstens befogenheter nästintill alltid pressas, mutas eller tvingas att ta tillbaka sina utsagor eller hävda att de har överdrivit och ljugit om sin utsatthet. Det i sin tur leder till att flickan kommer hem och därefter fortsätter utsättas för våld och förtryck samt får striktare regler för att inte kunna upprepa sitt försök till frihet (Schlytter & Linell, 2008). Sedam och Ferrer Wreders (2015) studie pekar på att när de sociala insatser upphör och de drabbade lever under identitetsskydd, upplever de flesta en känsla av att vara övergivna. Det framhålls att de drabbade upplever att de inte har tillgång till det nödvändiga stödet för sin återhämningsprocess och för bearbetning av de psykologiska påfrestningar de genomgått (Sedem & Ferrer Wreder, 2015).

4.2 Professionellas svårigheter i bedömningar och intervention

I Björktomtas (2017) studie framkommer att det finns en tydlig diskrepans i utformningen av gemensam definition av hedersrelaterat våld och förtryck, vilket skulle kunna fungera som ett riktmärke för socialtjänstens yrkesverksamma i bedömningar och interventioner. På grund av bristen på en tydlig och gemensam kunskapsbas samt vägledning för hur hedersrelaterade ärenden ska förstås och behandlas, får yrkesverksamma svårigheter att veta hur de ska tolka och förstå de drabbades familjesituation och levnadsvillkor. Ofta tenderar yrkesverksamma att misstolka och tolka situationen som en sammanstötning mellan generationer eller en kulturell dissonans (Björktomta, 2017). På samma tema visar Idriss (2018) att ett antal professionella inom yrkesfältet, som socialarbetare har en begränsad kännedom och förståelse för hedersrelaterat våld och förtryck med dess specifika egenskaper, vilket medför svårigheter i både upptäckten och handläggningen av sådana ärenden (Idriss, 2018).

Olsson (2024) framhåller att det finns utmaningar i socialtjänstens arbete med hedersrelaterat våld, bland annat brist på kunskap och riktlinjer om hur stöd och skydd kan tillhandahållas på ett effektivt sätt. Vissa personer som placerats i familjehem av socialtjänsten har upplevt känslor av ensamhet och ständig oro. Samtidigt kan en sådan placering ge en möjlighet att skapa ett nytt liv i trygghet och självständighet, vilket kan vara avgörande för den enskildes framtid. Lagstiftningen på nationell nivå har förstärkts för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (Olsson, 2024).

5. Teori

Följande avsnitt belyser den teoretiska referensramen för studien som är Systemteori. Den valda teorin anses vara väsentlig i förhållande till studien, då den bidrar till att synliggöra de olika dimensionerna av hedersrelaterade problem. Målet är att klargöra hur ett system är strukturerat och hur det samtidigt influerar och är i interaktion med bredare sociala och samhälleliga kontexter. I detta sammanhang avser system i första hand kärnfamiljen och släktkretsen.

5.1 Systemteori

Systemteori introducerades av den österrikiske biologen Ludwig von Bertalanffy. Ett centralt koncept inom systemteori är att företeelser bör analyseras i relation till den helhet de ingår i, vilket innebär att de ses som delar av en sammanbunden enhet. Delarnas relationer till varandra spelar en väsentlig roll för systemets dynamik och genom dessa inbördes relationer skapas systemets kapacitet att möta och hantera förändringar. Ett samhälle utgörs av en komplex väv av sammanlänkade system. Inom dessa system kan en individ vara en del av flera olika avseenden samt integrera på varierande sätt, beroende av systemets uppbyggnad (Payne, 2016). Hanssen (2016) framhåller vikten av att se en del i relation till den större kontexten för att uppnå en djupare förståelse av individers agerande inom deras sociala miljö. Det understryks även vikten av att förstå de underliggande drivkrafter som influerar och reglerar den enskildes agerande och beslut. Individens agerande kan analyseras och betraktas inom ramen för de system som individen tillhör eller tidigare varit en del av. Individens referenspunkt och beteende i förhållande till omvärlden och omgivande miljö konstrueras av dessa system, deras karakteristiska strukturer och tendenser. Hanssen (2016) påpekar att en djupare förståelse av systemets rörelser, förändringar och utveckling kräver en analys av dess mönster och strukturer, med utgångspunkt i både numerisk information och interna konfigurationer. Termer som anpassning och förändringar utgör väsentliga delar inom systemteori, båda aspekterna innefattar både individens roll i att inverka på systemet och den ömsesidiga inverkan som systemet utövar i sin tur på individens agerande och beslut. Detta avser individens förmåga att assimilera sig och successivt integreras i systemet, vilket resulterar i att individen också internaliserar i den rollen och de påverkningsfaktorer som systemet attribuerar till den enskilda individen. Det är även möjligt för individen att motsätta sig och konfrontera den rådande strukturen inom systemet, detta kan ge upphov till en rad påföljder för individer, reglerade av både de formulerade och underförstådda riktlinjerna (Hanssen, 2016).

Parrish (2012) betonar att familjen utgör en strukturerad enhet, där medlemmarnas inbördes interaktioner skapar och upprätthåller systemets funktionalitet i syfte att realisera gemensamma intentioner. Familjen kan också ses som en beståndsdel av en vidare systemkontext, exempelvis släkten, vilket tydligt manifesteras i kontexter präglade av hedersrelaterad våld och förtryck. I denna kontexten fastställs individens agerande och roll i relation till de normer och krav som gäller i både familjen och släkten (Parrish, 2012). Enligt Parrish (2012) regleras systemets konstruktion av de roller och prioriteringar som betraktas som centrala för familjens bästa och för att familjen ska finnas kvar. Inom ramen för ett sådant system kan en individ inta flera olika funktionella roller parallellt. En möjlig illustration av detta kan vara en kvinna som parallellt är både dotter, fru, mamma och syster. Det bredare familjesystemet har en avgörande betydelse för hur individen formas, då den enskilda individen förväntas anta flera skilda värderingar, roller och identiteter. Det betyder att de tillskrivna rollerna präglar och influerar den enskildes självinsikt, samtidigt som den enskilda individen förväntas uppföra sig på ett moraliskt och rättvis sätt. Detta gäller både i relation till den direkta omgivningen såsom familjen och till det större samhället som den enskilda är del av i olika sammanhang. Om samhälleliga system genomgår förändringar, kan det också påverka individens personliga uppfattning och insikt om sig själv. Detta innebär dock inte nödvändigtvis att familjens sätt att betrakta förändras på samma sätt. Resultatet kan bli en kollision mellan individens egen insikt på sin roll och familjens påtryckningar om att deras gamla rolltolkning ska bibehållas. En individ kan medvetet och målinriktat sträva efter att influera olika förbindelser inom ramen för det systemet som de är verksamma inom. Systemet kan stärkas och effektiviseras genom att bygga konstruktiva förbindelser och uppvisa ett produktivt agerande, där individens uppförande är i linje med de uttalade normerna och förväntningar som råder. I kontrast kan individens negativa inflytande resultera i ett åsidosättande av systemets normer och föreskrifter. Vidare kan en individ uppta en inflytelserik roll och inverka på systemet genom att driva förändringsprocesser, vilket kan mötas med antingen acceptans och positiv reaktion eller opposition beroende på den dynamik som präglar systemet (Parrish, 2012).

I denna forskningskontext används systemteori i syfte att ge en bredare förståelse av yrkesverksammas arbete med hedersrelaterat våld och förtryck. Teorin sätter in yrkesverksammas arbete i ett större sammanhang, istället för att enbart fokusera på enskilda ärenden av hedersvåld hjälper teorin oss att se ur ett helhetsperspektiv och förstå hur olika faktorer verkar gemensamt. Yrkesverksamma har en avgörande roll i att stötta individer som faller offer för hedersrelaterat våld och förtryck, men deras arbete påverkas av flera yttre faktorer. Yrkesverksamma måste hålla sig till lagar och principer, vilket innebär att de inte fritt kan agera utan måste hålla sig inom de ramar som juridiken och det överordnade sätter. Samtidigt påverkas yrkesverksammas arbete av familjesystemets dominerande inflytande och styrande funktion. Parrish (2012) lyfte tillämpning av systemteorin som en möjlighet att förstå perspektiv som präglar samhället i relation till hedersrelaterat våld och förtryck. Inom detta system omfattas individerna av olika roller som bidrar till att upprätthålla normer och kontrollmekanismer. På mikronivå förväntas kvinnliga familjemedlemmar följa de centrala hedersnormerna för att bevara familjens rykte (Parrish, 2012). För att säkerställa att dessa normer efterlevs finns ett kollektivt övervakningssystem där både männen och kvinnorna deltar för att upprätthålla ordningen. Kvinnorna betraktas som kontrollerade objekt medan männen med högst status i familjehierarkin har en mer aktiv roll i att genomföra kontrollhandlingar. Så länge normerna upprätthålls är systemet stabilt men om dessa bryts behöver stabiliteten återställas. Ofta sker en återställning genom sanktioner såsom utfrysning eller i värre fall grövre bestraffningar. På mesonivå omfattar socialtjänsten och andra yrkesverksamma en avgörande roll eftersom deras agerande å ena sidan kan bidra till att systemet upprätthålls genom deras passivitet, å andra sidan leda till förändring genom aktiva insatser. Bristande eller felriktat stöd kan försvåra möjligheten för utsatta att bryta sig loss från förtrycket, vilket gör att interventioner på flera nivåer krävs för att säkerställa ett långsiktigt skydd. Mesonivån inkluderar socialtjänstens arbete och dess påverkan på systemet, medan makronivån omfattar bredare samhällsstrukturer såsom lagstiftning och mänskliga rättigheter. Svenska lagar utgör en juridisk ram för att bekämpa hedersrelaterat våld men lagarnas effektivitet beror på hur de implementeras på både mikro och mesonivå. För att bryta utsattheten och skapa en bestående förändring krävs en omfattande insats på både mikro, meso och makronivå (Parrish, 2012).

6. Metod

Nedan följer en beskrivning av valet att tillämpa kvalitativ metod som studiens utgångspunkt. Vidare lyfts urvalet av respondenter och de begränsningar som använts i studien för att underlätta studiens tidsspann och genomförande. Genom en beskrivning av datans hantering och implementering i studien ökar förståelsen av hur skribenterna skyddar respondenternas anonymitet. Vidare belyser studien validitet och reliabilitet för att påvisa ett tillförlitligt och trovärdigt resultat med viss överförbarhet. Slutligen lyfts de etiska övervägandena för att säkra respondenternas förståelse av studiens syfte samt betona dess rättigheter i dess deltagande.

6.1 Metodval

Denna studie ansluter sig till den kvalitativa metoden, som är särskilt inriktad på att tolka och komma underfund med de beskrivande aspekterna av fenomenet som undersöks. Kvalitativa metoder lägger stor vikt på att utforska det språkliga innehållet i det som formuleras i ord, vilket gör det lämpligt att studera individens tankesätt, erfarenheter och subjektiva upplevelser. Inom ramen för denna studie var respondenternas uttalanden den primära källan till insikter. Bryman (2018) betonar att den kvalitativa metoden ofta kännetecknas av ett synsätt där tolkning står i centrum. Detta innebär att studiens författare närmar sig empirin på ett sätt där betydelsen inte tas för given utan istället tolkas och försöker förstås i ljuset av de bestämda forskningsfrågor som studien behandlar (Bryman, 2018).

Metodens styrka omfattar vikten som läggs på de insikter som informanterna delar genom sina uttalanden under intervjuerna. Vidare ligger dessa uttalanden till grund för den efterföljande analysen, vilket ger bättre inblick för informanternas färdigheter och insikter, utvecklad genom deras praktiska erfarenheter. Ytterligare en viktig aspekt av den kvalitativa intervjun är att forskningsförfattaren intar en lyhörd hållning under intervjun. Det innebär att författaren noggrant följer informanternas resonemang och svarens utveckling under intervjun. Målet är att skapa en öppning för informanter att ge nyanserade svar för att forskaren i sin tur ska få en konkret bild av informanternas upplevelser. Därmed möjliggör den kvalitativa metoden en mer exakt insikt i de subjektiva erfarenheter som är centrala för denna studies syfte.

Datainsamlingen genomfördes med hjälp av sju semistrukturerade intervjuer. Enligt Bryman (2018) kännetecknas denna intervjumetod, som är den del av den kvalitativa forskningen, av en väldisponerad struktur med öppna frågor som formulerats i enlighet med studiens syfte. Frågorna framförs i en förhand planerad och logiskt arrangerad sekvens, vilket bidrar till att upprätthålla en hög enhetlig datainsamlingsprocess. Detta jämnar ut skillnaderna mellan intervjutillfällena och säkerställer att informationen är jämförbar. Beslutet av att tillämpa semistrukturerade intervjuer vilade på att denna teknik möjliggjorde styrning av samtalet mot de mest väsentligaste aspekterna av studiens syfte och forskningsfrågor. Genom att tillämpa metoden kunde vi noggrant fokusera på specifika teman som var centrala för studiens analys. Dessutom gav denna inriktning inom intervjumetoden skribenterna friheten att engagera sig i en mer djupgående dialog genom att ställa följdfrågor, vilket i sin tur lade grunden för en mer ingående förståelse av informanternas synpunkter. Därigenom kunde vi samla mer konkret och värdefull empiri till studiens analys (Bryman, 2018).

6.2 Urval och avgränsning

I denna studie har ett ändamålsenligt urval kombinerats med ett bekvämlighetsurval för att säkerställa att informanter var relevanta i förhållande till studiens syfte. Urvalsprocessen inleddes med att identifiera och kontakta organisationer verksamma inom det aktuella forskningsområdet. Därefter tillfrågades ansvariga personer inom dessa verksamheter om deltagande. Denna strategi möjliggjorde en varierad sammansättning av informanter med expertis inom området (Denscombe, 2017). I de fall där de kontaktade individerna inte hade möjlighet att medverka, erhöles rekommendationer om tillgängliga kollegor med relevant erfarenhet. På så sätt tillämpades även ett bekvämlighetsurval för att underlätta rekryteringen av respondenter och säkerställa adekvata forskningsdeltagare (Bryman, 2018). Det geografiska området avgränsades utifrån skribenternas närområde för att möjliggöra fysiska möten. Denna avgränsning underlättade datainsamlingen och skapade förutsättningar för en mer direkt och nyanserad interaktion mellan forskare och informanter. För att ytterligare stärka studiens validitet begränsades urvalet baserat på informanternas arbetsuppgifter och yrkesmässiga kompetens. Endast personer med minst fem års arbetslivserfarenhet inom området inkluderades, vilket syftade till att erhålla välgrundade och insiktsfulla perspektiv på det undersökta fenomenet.

6.3 Datainsamling

För att erhålla empiriska material genomfördes semistrukturerade intervjuer med sju yrkesverksamma inom socialt arbete, med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Samlingen av empirin ägde rum i början av februari 2025 och genomfördes både genom fysiska intervjuer på deltagarnas arbetsplatser samt genom digitala möten, i enlighet med deltagarnas specifika önskemål. Detta för att säkerställa ett flexibelt och anpassat upplägg, med hänsyn till att deras tid togs i anspråk. Tre av deltagarna föredrog att intervjun genomfördes på plats, varpå detta önskemål tillgodosågs. De övriga deltagarna uttryckte en önskan om att genomföra intervjun virtuellt, vilket möjliggjordes genom digitala plattformar såsom Zoom och Microsoft Teams. För att säkerställa att de potentiella deltagarna hade full förståelse för studiens innehåll innan de gick med på att delta, skickades en förfrågan om medverkan i studien tillsammans med ett informationsbrev i

samband med rekryteringsmejlet (se Bilaga A). I brevet förklarades kort vad studien omfattade, hur de insamlade material skulle användas samt hur deltagarnas information skulle behandlas. Detta gjordes för att ge deltagarna en möjlighet att vidta ett informerat beslut och förhindra att de senare skulle bli förundrade av studiens upplägg. Även i samband med mötets början förklarades studiens syfte och behandlingen av intervjun, samtidigt som deltagarnas medgivande för att samtalet skulle spelas in inhämtades. En intervjuguide användes som underlag vid genomförandet av intervjuerna (se bilag B). Samma frågor ställdes till samtliga deltagare i en konsekvent följd. Intervjuguiden formulerades med utgångspunkt i studiens huvudsyfte samt två primära forskningsfrågor. De formulerade intervjufrågorna genomgick en temporär testning genom en provintervju med vänner för att verifiera frågornas logiska och sekventiella följd i syfte att avgöra huruvida dessa var uttömmande för att möjliggöra en fullständig belysning av studiens syfte. Förtestet genomfördes även i syfte att bedöma om den semistrukturerade intervjuguiden tillät intervjuaren att revidera frågorna vid behov samt tillföra nödvändiga följdfrågor. Bryman (2018) framhåller att denna flexibilitet är en central komponent inom denna intervjumetod (Bryman, 2018).

Samtliga samtal dokumenterades genom ljudinspelning och transkriberades i efterhand för att säkerställa en noggrann analys. Ljudinspelning bedömdes som ett lämpligt verktyg för att frigöra uppmärksamheten från att anteckna under intervjuerna. Bryman (2018) framhåller att det i intervjuer är väsentligt att vara närvarande och aktivt följa upp deltagarnas kommentarer med relevanta frågor. För att säkerställa att denna interaktivitet inte stördes av behov att dokumentera, valdes ljudinspelning som metod. Transkriberingen av ljudinspelningarna inleddes samma dag som intervjuerna ägde rum. Tidsramen för varje intervju sträckte sig mellan 30-40 minuter. För att verifiera korrektheten i transkriberingen genomfördes en parallell genomgång av inspelning. Genom att parallellt bearbeta transkriberingen och det inspelade intervjumaterialet erhöll studiens skribenter en mer nyanserad förståelse av empirin och de mest betydelsefulla delarna för studiens syfte noterades i ett separat dokument (Bryman, 2018).

6.4 Databearbetningen

För att strukturera och bearbeta det empiriska materialet tillämpades en tematisk analys. Bryman (2018) framhåller att tematisk analys betraktas som en vedertagen teknik för att systematiskt extrahera och organisera mönster i kvalitativa data (Bryman, 2018). Vanligtvis upprättas en förteckning av tematiska kategorier som omfattar både huvudteman och underteman. Dessa teman framträder genom en systematisk och noggrant utförd undersökning av det empiriska materialet, som i denna studie är intervjuer. Relevanta teman och underteman definierades och selekterades, vidare tillämpades dessa för att på ett mer systematiskt sätt organisera och klassificera intervjuerna. Den tematiska analysmodell som Braun och Clarke (2006) beskriver har fungerat som en viktig referenspunkt för denna studiens arbete. Författarna framhåller att en av metodens främsta styrkor är att ge en nyanserad och omfattande bild av det erhållna empiriska materialet. Modellen ansågs vidare tillhandahålla tydliga och strukturerade instruktioner hur analysen skulle genomföras på ett klart och lättförståeligt sätt (Braun & Clarke, 2006). Kodningen och analysen av empirin följde Braun och Clarkes (2006) tematiska analysmodell som genomgår en stegvis process innefattande sex olika faser. Den första fasen handlar om att etablera en omfattande förtrogenhet med empirin, vilket uppnåddes av skribenterna i denna studie genom att granska transkriberingarna vid upprepade tillfälle för att noggrant säkerställa att inga väsentliga detaljer förbises. Varje intervju granskades minst två gånger av båda skribenterna. Den andra fasen innebär att skapa och tilldela preliminära koder. Kodningen hänvisar till den process där studiens skribent granskar empirin och förbinder specifika fraser eller tankegångar från respondenternas återgivna uttalanden med mindre enheter, benämnda koder. En kod utgör en kortfattad redogörelse av innehållet utan att innehålla någon tolkning. Varje gång en relevant iakttagelse identifieras i data, dokumenteras en kod som ett hjälpmedel för att analysera och organisera informationen i forskningstematiska sammanhang. I denna studie utvecklades ett kodningsschema för att åstadkomma en ordnad och sammanhängande struktur i den insamlade empirin. Skribenterna i denna studie hade som intention att undersöka både

gemensamma och kontrasterande element i de insamlade intervjuerna för att kunna besvara de uppställda forskningsfrågorna. För att bearbeta de transkriberade intervjuerna beslutade skribenterna att tillämpa en kodningsmetod där väsentliga delar markerades med olika färger, där varje färg associerades med en specifik kategori eller kod. Vissa koder visade sig vara orelevanta för den aktuella analysen, och dessa koder justerades eller exkluderades helt för att säkerställa en meningsfull kodning. Tredje fasen fokuserar på att söka och extrahera teman. Detta åstadkom skribenter genom att analysera både gemensamma och kontrasterande drag inom de koder som erhållits från intervjuerna för att kunna strukturera dem i teman. Fas nummer fyra omfattar utförandet av en strukturerad genomgång av varje framtaget tema separat. Vidare förkastas mindre välgrundade teman och förfinas de återstående teman i syfte att verifiera deras betydelse i förhållande till studiens forskningsfokus. Denna process utfördes i detta arbete genom att materialet prövades mot det insamlade materialet från fas två, där den inledande kodningen ägde rum. Fas fem avser att precisera och titulera de identifierade teman. I denna fas fastställdes och konkretiserades teman enligt följande: Kunskapsluckor, svårigheter att identifiera våldet, behov av ökad kunskap och specialiserade resurser, tidiga insatser och arbete med förövaren samt riskbedömningar. I fas sex innebär sammanställning. Detta genomfördes genom att extrahera de identifierade teman i kombination med de associerade koderna, för att sedan använda dem i analysen. Det insamlade materialet analyserades därefter med utgångspunkt i de valda teoretiska ramverken (Braun & Clarke, 2006).

6.5 Validitet och Reliabilitet

Validitet avser tillvägagångssättet som används för att observera och identifiera det fenomen som ska undersökas. Dessutom beaktas det i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra sociala kontexter. Reliabilitet syftar till att säkerställa att undersökningen kan upprepas med likvärdiga resultat genom att observera en miljö som är så lik den ursprungliga som möjligt (Bryman, 2018).

6.5.1 Reliabilitet & Validitet

En kvantitativ studie syftar till mätbara variabler vilket skiljer sig från denna kvalitativa studie. Reliabilitet och validitet omfattas av en osäkerhet av dess exakta innebörd inom studier som är kvalitativa (Bryman, 2018).

Reliabilitet syftar till studiens pålitlighet, en hög reliabilitet innebär att studien har en hög pålitlighet (Bryman, 2018). I denna studie är de sju intervjuerna som genomförts relevanta utifrån respondenternas kunskap, erfarenhet och yrkesområde. För att skapa jämförbara och överförbara data användes en noggrant strukturerad och välformad intervjuguide i samtliga intervjuer, vilket säkerställer studiens reliabilitet (Bryman, 2018). Vidare applicerades den noggrant utförda, strukturerade och väl utformade datainsamlingen i studien för att omfatta en hög reliabilitet. Genom den tydliga förklaringen hur undersökningen och datan genomförts och bearbetas möjliggörs samma resultat vid en ny undersökning utförd på samma sätt (Bryman, 2018).

Validitet innebär studiens trovärdighet och tillförlitlighet, vilket syftar till hur trovärdiga studiens resultat är (Bryman, 2018). Genom att spela in och transkribera respondenternas uttalande i intervjuerna minskar risken att skapa egna tolkningar eller missa viktiga aspekter från dess innehåll. Transkriberingen hjälper till att citera viktiga meningar för att bibehålla sitt syfte men ger också möjligheten att gå tillbaka för att läsa flera gånger vilket ökar studiens tillförlitlighet (Bryman, 2018). Intervjuguiden är utformad med öppna frågor samt möjlighet till följdfrågor samtidigt som den undviker ledande frågor för att säkerställa att det är respondentens egna tankar i svaren. Vidare skickades intervjufrågorna innan intervjutillfället för att ge respondenterna en möjlighet att tänka igenom och formulera sina svar för att de ska vara så tydliga och trovärdiga som möjligt utan att viktiga delar av svaren uteblir. Följaktligen har intervjuerna skett i respondenternas naturliga miljö vilket styrker validiteten. Dock så kan tillförlitlighet och överförbarhet ifrågasättas i denna

studie utifrån det låga antalet respondenter, ett större antal respondenter skulle ge en mer nyanserad bild av problematiken och samtidigt öka studiens överförbarhet. För att säkerhetsställa en god överförbarhet bör en liknande miljö tillämpas samt att respondenter med liknande kunskap och arbetsområde intervjuas vilket också skulle öka validiteten (Bryman, 2018).

6.5.2 Etiska Övervägande

Denna studie är utformad i enlighet med de fyra etiska principerna som omfattar informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav (Bryman, 2018). Dessa principer är tillhandahållna inom svensk forskning för att skydda forskningsdeltagare och motverka ett oetiskt beteende (Bryman, 2018).

Informationskravet lyfter den information som respondenterna fick gällande undersökningens syfte, de momenten som omfattas samt hur intervjuerna skulle genomföras och användas. Vidare klargjordes det för respondenterna att de när som helst hade rätt att avbryta sitt deltagande utan att ange någon förklaring eller orsak till skribenterna (Bryman, 2018). Respondenterna fick också tydlig information om vad samtyckeskravet innebar kring att de själva avgör sin delaktighet och medverkan i undersökningen, vidare gavs deltagarna noggrann information om studiens syfte och dess kommande publicering (Bryman, 2018). Den anonymitet som applicerades i studien skyddar respondenten mot identifiering och minimerar risken för ett eventuellt obehag på grund av dess medverkan. Följaktligen informerades respondenterna om att samtliga uppgifter och all insamlad data hanterades med största försiktighet och behandlades konfidentiellt för att säkerhetsställa ett fulländat skydd av respondenten och dennes klienter.

7. Resultat

Inledningsvis presenteras i detta avsnitt de yrkesverksamma som har deltagit i studien, dock kommer deltagarna att presenteras med fiktiva namn för att säkerställa fortsatt anonymitet. Därefter följer en redovisning av resultat som erhållit från intervjuerna, där centrala citat från yrkesverksamma kommer att framhållas.

7.1 Presentation av informanter

Klara: Jobbar på en kvinnojour där skyddet består av varierande orsaker såsom hedersrelaterat våld. Hen har tidigare jobbat på socialtjänsten med familj och barnutredningar omfattande bland andra hedersrelaterade ärenden.

Yasmina: är samordnare för centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Yasmina har jobbat med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck i 21 år. Personen har även haft uppdrag inom områden som skola, socialtjänst och öppenvård, där det ingått att stödja utsatta individer.

Asim: är utbildad socionom och har jobbat med hedersrelaterade ärenden i 10 år. Hen arbetar nu vid resurscentrum med vägledning och stöd. Hen har en gedigen erfarenhet av att utbilda andra inom ämnet hedersrelaterat våld och förtryck.

Meja: jobbar som kurator för individer i varierande åldrar, håller föreläsningar samt utbildar inom hedersrelaterat våld och förtryck. Hen har 6 årig erfarenhet inom området och fyller löpande på med de utbildningar som arbetsplatsen erbjuder. Hen har tidigare jobbat med utredningar inom socialtjänsten.

Emilia: jobbar på ett skyddat boende där hedersrelaterade ärenden är inkluderade.

Ofeila: är utbildad socionom och arbetar i huvudsak som samordnare på barnahus men arbetar också en del på resurscentrum. Hen har gått flera kurser för att fördjupa sin kunskap kring heder genom åren, skaffat sig en gedigen erfarenhet och antar mantrat att en aldrig känner sig fullärd.

Elyas: är utbildad socionom och jobbar som samordnare. Hen utbildar yrkesverksamma såväl som privatpersoner om heder samt driver projekt för att sprida kunskap kring området. Hen har tidigare jobbat som socialsekreterare samt inom en organisation för placerade barn och ungdomar.

7.2 Yrkesverksammas utmaningar

Inom Socialtjänsten finns det en central kunskapsbrist och en otillräcklig förståelse för de hedersutsattas situation. Osäkerheten gör det svårt att identifiera hedersrelaterade ärenden och kan utgöra en påverkan för den drabbade. Således finns ett stort behov av ökad kunskap och förståelse inom området.

7.2.1 Kunskapsluckor

Samtliga informanter framhäver en omfattande brist på kunskap och förståelse inom socialtjänsten och andra relaterade myndigheter avseende hedersrelaterat våld och förtryck. Flera av dessa belyser hur denna kunskapsbrist skapar hinder och svårigheter i att korrekt identifiera, begripa och ta itu med ärenden relaterade till hedersaspekter. Detta kan ha negativa effekter och följer på de berörda individerna, eftersom vidtagna beslut i ett tidigt skede kan inverka på deras livsbana i en omvälvande riktning. Informanterna uppger att det föreligger både ett omfattande och ett mer inriktat behov av att optimera kompetensen inom området. Både yrkesverksamma och samhället i sin helhet måste förses med djupare insikt och effektiva redskap för att på ett systematiskt och verkningsfullt sätt ta itu med hedersrelaterat våld och förtryck. Yasmina understryker att en betydande utmaning är det allmänna underskottet på såväl resurser som expertkompetens inom myndigheterna.

“Vi saknar människor, och vi saknar också kunskap om frågan. (...) Det finns få specialiserade resurser och personer med expertkunskaper på ämnet inom myndigheter. (...) Vi har inte haft riskbedömningsverktyg gällande heder för barn och unga, vi har ju haft för vuxna.”
(Yasmina)

En annan aspekt som Yasmina betonar är situationen för nytexaminerade yrkesverksamma som ställs inför hedersrelaterade ärenden utan tillräckligt stöd.

“Om du kommer som nytexaminerad socialsekreterare och får ditt första jobb med ett hedersrelaterat ärende, vad har du då för stöd? Det är ett supertufft ärende att hantera, och det vi egentligen saknar är kunskap många gånger i frågan om hur vi gör?” (Yasmina)

Informantens uttalande belyser en central utmaning som nytexaminerade socialsekreterare kan möta när de kommer i kontakt med hedersrelaterade ärenden utan tillräckligt stöd och erfarenhet. Det framgår att dessa ärenden kan vara särskilt svåra att hantera och i dessa situationer kan bristen på tydliga riktlinjer och vägledning inverka på nyexaminerades förmåga att fatta rätt beslut. Ett felaktigt beslut kan i sin tur få negativa följder för individer som är inblandade i ärendet. Frågan om vilket stöd som finns för den nytexaminerade socialsekreteraren speglar den brist på vägledning och kunskap som kan upplevas i sådana situationer. Elyas framhåller att bristen på insatser och kunskap om hedersrelaterat våld inte är enhetlig, utan varierar beroende på geografisk kontext inom landet.

“Det finns fortfarande kunskapsluckor på många ställen, det gör det. Och i vissa kommuner finns det jättemycket kunskapsluckor. Det hör jag från andra samordnare som blir jättetrött på att man inte gör på rätt sätt helt enkelt” (Elyas)

Informanternas anmärkning belyser hur betydande variationer kan föreligga mellan olika kommuner och regioner i frågan om hur väl rustade de är för att effektivt bemöta och ta i tur med ärenden relaterade till hedersrelaterat våld. En del kommuner kan ha inrättat specialiserade enheter och experter som är väl förmögna att ta itu med ärenden av denna typ, medan det i andra kommuner råder en brist på utbildad personal och strukturer för att tillhandahålla adekvat stöd. Denna ojämlikhet av tillgänglig kompetens och resurser medför att ärendena kan hanteras på varierande sätt beroende på var de initieras. Det kan också påverka både kvaliteten och effektiviteten i de genomförande åtgärderna. Meja å sin sida lyfter hur kulturella och religiösa element ofta tenderar att sammanfogas till ett gemensamt fenomen i sammanhanget av hedersrelaterat våld. Meja uppger att det är vanligt att missförstånd uppstår under föreläsningar som är inriktade till yrkesverksamma eftersom deltagarna saknar förkunskaper om heder.

“Man blandar ofta ihop kultur med hederskontexten och det är också för att man inte alltid har kunskap, men då förklarar vi det” (Meja)

Okunnigheten kring de unika dragen inom hedersrelaterade ärenden kan leda till att yrkesverksamma gör felaktiga bedömningar men det kan också utgöra en brist av hänsyn i bemötandet med den invecklade och flerdimensionella naturen som präglar hedersrelaterat våld. Meja framhäver att den centrala aspekten i arbetet med dessa frågor är förmågan att kunna särskilja på kultur och heder. Våldsutövningens primära orsak är inte nödvändigtvis kopplad till kultur, detta missförstånd kan leda till att yrkesverksamma inte fullt ut förstår den specifika problematiken. Således kan det utmyнна i ett bristfälligt agerande och det går inte längre att säkerställa ett optimalt skydd och en trygghet för de berörda individerna. Klara understryker att den begränsade kunskapen inom socialtjänsten medför en sämre förståelse av hedersrelaterat våld, vilket i sin tur kan visa sig genom den brist av redskap socialtjänsten har för att hantera hedersrelaterade ärenden på ett tillfredsställande sätt.

“Inom socialtjänsten finns det ofta bristande kunskaper om hedersrelaterat våld, vilket leder till en förenklad förståelse och otillräckliga verktyg för att hantera problematiken” (Klara)

Vidare fortsätter Klara betona att det finns brister såväl på kunskap som erfarenhet och tid inom socialtjänsten när det gäller att ta i tur med hedersrelaterade ärenden. Klara förklarar att när hen först började arbeta inom hedersrelaterat våld, var det tydligt att hen inte besatt den nödvändiga kompetens och erfarenhet som krävdes för att ta i tur med frågan på ett adekvat sätt. Efter att ha arbetat på kvinnojour och inom socialtjänsten har hen fått en bredare förståelse och erfarenhet, vilket gör att hen nu ser att det finns betydande kunskapsluckor i hanteringen av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Kunskapsluckorna kan leda till att viktiga signaler förbises och att beslut fattas utan adekvat medvetenhet och förståelse för konsekvenserna.

“Jag hade ju inte den kunskapen och erfarenheten jag besitter idag. Efter att ha varit på kvinnojour och på socialtjänsten kan jag gå tillbaka och se att det finns mycket bristande kunskap (...) att man hade behövt göra annorlunda eller inte såg viktiga saker” (Klara)

Klara fortsätter att betona att hanteringen av ärenden rörande hedersrelaterat våld inte bara är en fråga om att ha rätt redskap, utan också om att förstå den omfattning av stöd och åtgärder som de drabbade familjerna behöver.

“Ja men det är väl att det alltid finns behov av mer kunskap och mer förståelse. Och kanske mer förståelse för vilken omfattande insats de behöver för att ge mer stöd så att de kommer vidare.” (Klara)

Informanterna hävdar att socialtjänsten måste ha kännedom om problematiken, men också ha insikt i vilken typ av stöd som är väsentligt för att effektivt stötta de utsatta till att komma vidare. Bristen av

denna specifika förståelse och ett uteblivet stöd bidrar till att socialtjänsten oftast inte kan erbjuda resurser eller den hjälp som är nödvändig för att främja långsiktiga förbättringar i den utsatta familjens situation. Emilia lyfter den bredare kunskapsbristen som samhället har om hedersrelaterat våld och förtryck samt hur denna okunnighet om heder inverkar på hela systemet.

“Vi är okunniga på heder (...) mycket är att det är en okunskap i samhället överlag” (Emilia)

Emilia lyfter fram okunnigheten om hedersrelaterat våld som helhet i samhället som stort och inte enbart begränsningen hos myndigheter och professionella aktörer. Det framhålls att allmänheten ofta saknar kännedom om de specifika utmaningarna inom hederskontexten, vilket gör det svårare att upptäcka dessa problem innan de når myndigheterna. Hen nämner också att familjer kan tillämpa olika strategier för att manipulera och försöka återvinna kontakt med den utsatta, och att den otillräckliga förståelsen för dessa metoder ofta resulterar i att den drabbade inte skyddas.

Således innebär problematiken att både socialtjänst och samhället som helhet saknar kompetens för att skydda och stödja utsatta individer på bästa sätt.

7.2.2 Svårigheter att identifiera våldet

I resultatet framkommer flera aspekter som bidrar till svårigheter att identifiera hedersrelaterat våld, både för yrkesverksamma och de utsatta. En central utmaning som lyfts är den begränsade förståelse och den osynlighet som präglar hedersrelaterat våld. Hedersrelaterat våld beskrivs av flera informanter som utmanade att känna igen och tolka, vilket påverkar både hur den drabbades situation bedöms och valet av stödinsatser. Klara framhäver att det finns en tydlig diskrepans i kunskapsnivån mellan olika yrkesgrupper.

“Har man inte ja, om jag pratar utifrån att jag har jobbat på kvinnojour så har vi utbildning och Patriark och där vi alla kollegor har någon mer kunskap och mer erfarenheter än vad man har på socialtjänsten” (Klara)

Således kräver arbetet med hedersrelaterat våld en djupgående kunskap som inte alltid finns hos de som arbetar på socialtjänsten. Enligt Klara är det även utmanande att vara lyhördd nog för att förstå de kulturella och familjedynamiska aspekterna som kan förhindra synliggörande av våldet. Yasmina förstärker detta och konstaterar att personer som lever i hederskontext ofta bär med sig kulturella traditioner som formar dess syn och uppfattning om våld och rättvisa.

“Många personer som lever i en kontext där heder är viktig har med sig olika bagage av kulturella traditioner” (Yasmina)

Det är en utmaning att identifiera hedersvåld när förståelsen för den bakomliggande logiken som reglerar familjens handlingar saknas. Vidare uppstår en problematik i att socialtjänsten och andra myndigheter inte alltid har fullgod utbildning för att förstå de sociala och kulturella aspekterna, som påverkar situationer präglade av heder. En annan aspekt som försvårar identifieringen av hedersrelaterat våld är att den inte alltid tar sig uttryck i fysiskt form. Elyas beskriver att hedersrelaterat våld är inte alltid är direkt synligt och att det kan vara svårt att känna igen om det inte finns fysiska tecken.

“Det är inte en jättetydlig utsatthet alltså, det kanske inte förekommer något fysiskt våld” (Elyas)

Detta försvårar för yrkesverksamma att urskilja huruvida en situation berör hedersrelaterat våld eller om det rör sig om en annan typ av våldsutövning, såsom våld i nära relation. Detta problem förvärras

ibland ytterligare, om den drabbade saknar insikt eller inte vill medge sin utsatthet. Således kan det bidra till att den drabbade inte informerar myndigheterna och att hjälpen uteblir.

“Det är oklart för det finns värderingar inom familjen, att familjen förnekar att det handlar om hedersrelaterat våld” (Elyas)

Det framgår att familjer som lever i en miljö präglad av hedersprinciper ofta förnekar att det handlar om våld, och i vissa fall förnekar även den drabbade det. Detta kan bero på en rädsla för ytterligare förtryck eller orsakas av en kulturell lojalitet som utgör ett hinder för individen att öppet bekräfta den rådande verkligheten. När ingen av parterna är redo för att samtala om våldet blir det extremt svårt för yrkesverksamma att upptäcka och ta itu med situationen. Emilia lyfter att många som befinner sig i situationer präglade av hedersrelaterat våld inte har insikt om vad begreppet heder faktiskt innebär, vilket gör identifieringen mer utmanande.

“Klienterna som kommer till oss vet inte vad heder är, de har aldrig hört talas som det ordet” (Emilia)

Detta tydliggör en betydande diskrepans i förståelsen av vad som kännetecknar hedersrelaterat våld. Om den drabbade inte förmår sig att uttrycka sin situation, försvåras både identifieringen av dilemmat och tillgången till adekvat stöd. Det är vanligt att personer som vänder sig till stödsatser inte är medvetna om att deras situation faller inom ramen för hedersrelaterad problematik. Det innebär att de ibland inte kan förmedla sin upplevelse på ett sätt som ger en korrekt bild av situationen. Denna okunskap medför att yrkesverksamma inte formulerar relevanta och korrekta frågor. Därmed uteblir den information som behövs för att fastställa förekomsten av hedersrelaterat våld. När klienter saknar insikt i sin situation eller har en oförmåga att verbalisera det de går igenom, förlorar socialtjänsten och andra berörda insatser viktiga indikationer. Indikationer som kan hjälpa dem förstå situationen på ett bättre sätt, påpekar Emilia. Ett återkommande problem som framträder i intervjuerna är att många av de hedersutsatta, trots sin utsatthet, bibehåller en skyddande hållning gentemot sina förövare.

“Klienterna skyddar ju sina familjer och det visar sig ibland att en hedersrelaterad placering inte är heder, utan det är en våldsamt man” (Emilia)

Detta innebär enligt Emilia att även om klienterna söker hjälp, kan det finnas en motvilja att avslöja den exakta omfattningen och karaktären av våldet, då de utsatta inte vill utsätta sin familj för negativa konsekvenser. I vissa fall är den utsatta individen rädd och orolig för att familjen ska hämnas om våldet skulle bli offentligt känt, vilket medför att de ibland inte delar med sig av hela förloppet. När ett beskyddande beteende förekommer blir det en utmaning för yrkesverksamma som arbetar med dessa att få en tydlig och rättvisande bild av fallet. Om en individ inte berättar om sin utsatthet och undviker att bekräfta våldets existens på grund av rädsla eller lojalitet, blir det en stor utmaning för den yrkesverksamma att fastställa om det omfattar hedersrelaterat våld och därmed följer svårigheter att implementera rätt insatser. Yasmina belyser att hedersrelaterat våld sällan betraktas som ett specifikt problem med unik karaktär, utan istället likställs med andra typer av våld. I en hederskontext kan våldet anta en mer komplex form, där både familjemedlemmar och externa personer kan vara involverade i våldets utförande. Den komplexa strukturen inom hedersrelaterat våld utgör en utmaning för både identifiering och förståelse för våldet. Särskilt för dem som saknar kunskap om de speciella dynamiker som utmärker hedersrelaterat våld, menar Yasmina

“I våld i nära relationer handlar det oftast om en närstående förövare medan det i hederskontext kan vara flera förövare, inklusive personer utanför den direkta familjen” (Yasmina)

Svårigheten att identifiera hedersrelaterat våld försvåras av flera faktorer. En central utmaning är kunskapsbristen och bristen på förståelse hos både yrkesverksamma och de utsatta. Om våldet inte syns kan det vara svårt att upptäcka. Dessutom kan den som befinner sig i en hederskontext vara omedveten eller ovillig att erkänna sin utsatthet.

7.2.3 Kulturella Normer och Principer

En central aspekt som framkommer i informanternas resonemang är hur svensk lagstiftning står i konflikt med vissa kulturellt betingade normer. Elyas förklarar att vissa traditioner, såsom tvångsäktenskap eller oskuldsnormer, ibland försvaras genom kulturella argument. Dock förblir rättsstatens principer oförändrade, och hänvisningen till kultur rättfärdigar inte sådana praktiker i lagens ögon.

“Bara för att ens föräldrar blev bortgifta som liten så har de inte rätt att gifta bort sina barn också, även om man har en tradition så är det fortfarande ett övergrepp” (Elyas)

Det framkommer att lagstiftningen inte betraktar traditioner som en giltig ursäkt för att motivera handlingar som står i kontrast mot lagen. Övergrepp är oacceptabelt oavsett traditioner och kulturer. När det rör sig om tvång eller hot är det alltid ett brott. Även Ofelia förklarar att varje enskild individ har rätt till autonomi och möjligheten till självständiga beslut. Hen betonar också att dessa beslut ska vara fria från yttre kontroll och våld samt att lagen alltid går före traditioner.

“Det spelar inte så stor roll om det är tradition, för ni begår just nu ett brott och det här är ett övergrepp” (Ofelia)

Synsättet understryker att individens säkerhet och frihet är överordnat den kultur och bakgrund individen besitter. Enligt svensk lag har alla samma rättigheter oavsett ursprung. Det framgår även att minderåriga omfattas av detta lagstadgade skydd och att dessa således inte får tvingas till att följa traditioner eller normer genom våld och förtryck eller med andra verktyg.

Trots dessa principiella uttalanden framhäver Asim en annan problematik, som ibland uppstår bland yrkesverksamma. Asim påpekar att yrkesverksamma inom hedersrelaterat våld istället tenderar att prioritera en kulturell och traditionell förklaringsmodell i en överdriven utsträckning.

“Ibland kan jag tycka att det händer att vissa professionella kanske tycker att det är viktigt att veta att det är någons kultur eller att det är någons tradition och att man lite nästan ska skylla på det så att det liksom sanktionerar det här våldet” (Asim)

Detta illustrerar en problematik där hedersrelaterat våld riskerar att relativiseras eller normaliseras genom kulturella referensramar. Om våldet förstås och förklaras utifrån den kulturella kontexten, kan yrkesverksamma underskatta dess allvar. Det kan medföra att yrkesverksamma inte agerar tillräckligt kraftfullt eller att våldet inte betraktas som ett brott. Därmed riskerar skyddet för de drabbade att försvagas.

En annan kulturell utmaning som lyfts i intervjuerna är rädslan och osäkerheten som vissa yrkesverksamma känner i samband med att de ska ställa hedersrelaterade frågor. Oron grundar sig i rädsla för att bli anklagad för rasism. Yasmina belyser att detta kan leda till att viktiga samtal om hedersrelaterat våld undviks.

“ Vissa är rädda för att bli anklagade för rasism om de tar upp frågor om hedersförtryck vilket gör att de undviker att prata om det” (Yasmina)

Det framgår att en överdriven hänsyn till kulturella aspekter kan stå i motsättning till de yrkesverksammas mål att upptäcka och åtgärda våldsproblematiken. Om frågor som berör hederskontexten inte lyfts öppet utan en rädsla för rasismanklagelser, kan det medföra att de drabbade inte erhåller det nödvändiga stödet hen har rätt till. Yasmina menar att det är mer problematiskt att helt förbigå dessa frågor och inte uppmärksamma det. Detta leder till en generalisering av de utsattas behov och utsatthet, där individuella skillnader inte erkänns.

“Jag tycker att det blir mer rasistisk att inte ställa frågor för det betyder att vi gör skillnad på barn och barn” (Yasmina)

Trots ämnets känslighet är det viktigt att säkerställa att alla barn omfattas av samma rättigheter och skydd. En annan betydande utmaning, kulturell och juridiskt, är de divergerande uppfattningarna mellan forskare och politiker gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

8. Strategier för att stärka stöd vid hedersvåld

Nedan presenteras intervjuresultat med fokus på yrkesverksammas syn på anpassning och utveckling av strategier, för effektivare stöd till individer.

8.1 Behov av ökad kunskap och specialiserade resurser

Ett framträdande tema i intervjuerna är den uttalande efterfrågan på fördjupad expertis och specialiserade resurser, i syfte att hantera hedersrelaterat våld och förtryck. Informanterna belyser att det för närvarande råder en brist på tillräcklig rådgivning och stöd, från verksamheter med specifika kompetenser i frågan. Särskilt betonar Klara behovet av kvalificerad vägledning och stöd.

“Hålla sig uppdaterad om den nya kunskapen (...) Sen saknas idag liksom riktig bra, rådgivning och stöd av verksamheter som jobbar specifikt bara med heder, det behöver förbättras för vi ska kunna anpassa stödet bättre” (Klara)

Informanten understryker vikten av att få tillgång till kvalificerad rådgivning och stöd från verksamheter inriktade inom hederskontexten. Detta för att kunna utveckla och anpassa strategier som bättre stödjer de drabbade. Informanter hävdar att det befintliga stödet och de nuvarande insatserna brister i specialiseringen och anpassningen, för att verkningsfullt möta behoven hos de drabbade. Yasmina menar att yrkesverksamma behöver mer kunskap om regionens resurser samt en tydlig översikt över tillgängliga stödinsatser.

“Mer kunskap om heder behövs mer kunskap om regionen, vad de skulle kunna erbjuda för stöd och vård.” (Yasmina)

Asim lyfter att yrkesverksammas kompetenser behöver förbättras och att det efterfrågas mer utbildningsmaterial och tillgängliga resurser. Hen framhåller att en digital plattform med utbildningar och stödmaterial i vissa fall kan bidra till att stärka yrkesverksammas kunskaper och strategier. Behovet av flera liknande plattformar understryks. Yrkesverksamma får tillgång till värdefull information och kan tillämpa den för att kunna anpassa stödet lättare.

“Jag har gjort en hemsida för oss eller en del av vårdkommunens hemsida, det här resurscentrum. Här har jag lagt utbildningar som jag tror är bra för olika yrkeskategorier, stödmaterial, saker som är bra att veta, när man är i ett akut skede - så det finns ett block som bara är för akuta saker. Det behövs mer såna för att förstärka yrkesverksammas kompetens” (Asim)

Elyas är samstämmig och belyser vikten av ökad kunskap om hederskontexten för att yrkesverksamma ska kunna identifiera och hantera strategier som familjerna kan använda för att

locka tillbaka den utsatta. Familjerna använder manipulativa strategier som kan tillämpas inom hederskontexten i syfte att återfå offren till den kontrollerade miljön. Därav belyser Elyas att det är väsentligt för yrkesverksamma att vara medvetna om detta mönster för att skydda barnet och inte enbart förlita sig på individens egna uttalanden. Även om barnen eller individen återvänder till familjen är det viktigt att ärendet följs upp för att säkerställa att denne verkligen är i trygghet.

“Familjen kommer gör vad som helst för att få hem barnet (...) tillslut så kommer barnen att inte stå ut och säga till socialtjänsten att hen har hittat på allt och vill nu åka hem till sina föräldrar, det händer nästan i alla ärenden” (Elyas)

Ytterligare en väsentligt aspekt som lyfts är oron över att socialtjänstens insatser både är kortsiktiga och bristfälligt anpassade efter de drabbades behov. Insatser är ofta tidsbegränsade, vilket resulterar i en bristande kontinuitet och att den långsiktiga uppföljningen för den drabbade uteblir.

“Vi behöver jobba mer långsiktigt, ja socialtjänsten jobbar ju oftast det /.../ men alla som är utsatta, de efterfrågar ju ett långsiktigt stöd att socialtjänsten inte får tappa greppet efter att en insats är slut” (Elyas)

Det framkommer en uttalad brist på specialiserade resurser rörande hedersrelaterat våld. En bättre kunskap och tydligare vägledning för de yrkesverksamma ses som ett centralt behov samtidigt som de yrkesverksamma måste lära sig att identifiera riskerna så att den utsatta inte manipuleras och luras hem av förövarna.

8.2 Tidiga insatser och informations spridning

Vikten av att upptäcka hedersrelaterat våld tidigt och att sprida relevant information ses som en central aspekt. Dessa faktorer anses vara väsentliga för att yrkesverksamma ska kunna ge ett bättre stöd till de drabbade individerna. Klara belyser att det behövs mer kunskapsspridning och en utbredd information i skolorna om vad hedersrelaterat våld är och hur en kan lära sig känna igen det.

“Mer satsning i skolor och mer information i samhället om vad som faktiskt är hedersrelaterat våld och hur det yttrar sig, det behövs faktiskt upptäckas tidigt och man behöver stötta på många olika platser” (Klara)

Behovet av strategiska satsningar på utbildning och kunskapsförmedling framhävs. Genom att sprida kunskap på flera arenor, såsom skolor och andra samhällsinsatser, skapas bättre förutsättningar för att anpassa och utveckla effektiva stödinsatser. En bred och mer riktad informationsförmedling ökar därmed möjligheten att ingripa i tid och erbjuda rätt stöd. Det påtalas också att fler drabbade individer uppvisar en osäkerhet om det svenska samhället och sina rättigheter. Emilia beskriver hur denna okunskap kan inverka på de drabbades handlingsutrymme:

“Vi behöver att många förklara hur det svenska samhället fungerar och deras rättigheter. Det vet de inte när de kommer till oss. De har ingen aning. De har stått utanför samhället och utan någon som har förklarat” (Emilia)

Således kan den okunskapen bidra till att individer inte vågar eller vet hur de ska söka hjälp, vilket gör att det blir viktigare med riktade informationsinsatser. Genom att utöka informationsområdet kan en i ett tidigare skede nå ut till utsatta och stärka deras möjlighet att få hjälp.

8.3 Arbete med förövare och riskbedömningar

En av de strategier som lyfts är behovet av insatser som inte enbart är riktade på att skydda de som är drabbade av hedersaspekter, utan även inkluderar strategier för att arbeta bredare. Klara belyser att en även behöver ta sig an förövarna och arbeta med dessa. Utan riktade insatser mot förövarna finns det en påtaglig risk för att våldet endast upphör tillfälligt, under tiden de försöker få hem individen som är utsatt. Dessutom kan handlingarna också utövas på andra familjemedlemmar. Därför betonas vikten av förebyggande arbete och en utveckling av strategier som syftar till att förändra attityder och beteende hos dem som utövar hedersvåld.

“Flera insatser, verktyg och metoder för att jobba med förövare, dom som utövar våldet behövs”
(Klara)

Även Ofelia betonar att stödinsatser inte enbart bör riktas till de utsatta, utan att de i större utsträckning även bör omfatta hela familjen för att bryta mönstret av hedersrelaterat våld och förtryck. Ofelia uttrycker:

“Vi bör arbeta mer med hela familjen för att hjälpa dem omvärdera sina synsätt, men det behövs mer expertis för att hantera processen” (Ofelia)

Ett annat centralt område som flera informanter lyfter är vikten av att riskbedömningar utförs noggrant och upprepade under utredningens gång. Om riskbedömningar uteblir eller inte uppdateras regelbundet, finns en risk att förändringar i situationen blir ouppmärksammade. Detta kan resultera i att individen utsätts för mer våld eller får ett ökat behov av omfattande stödinsatser. Det kan också bidra till att individer utsätts för farliga situationer eller får ett större behov av ett intensivt stöd. För att säkerställa korrekta bedömningar under hela processen är det väsentligt med regelbundna riskbedömningar menar Asim.

“Det behöver göras mer riskbedömningar som så att man förstår sig på risken också. Sen är det viktigt att följa upp riskbedömningar ofta” (Asim)

Således är det viktigt att arbeta med både drabbade och förövare för att minska problematiken i stort. Det framhävs också att återkommande riskbedömningar kan förhindra och förebygga en fortsatt utsatthet och säkerställa adekvata insatser till individen.

9 Resultatanalys

I kommande avsnitt presenteras en analys av studiens resultat i relation till den valda teorin, systemteorin samt tidigare forskning. Dessa kopplingar belyses och refereras kontinuerligt genom texten.

9.1 Kunskapsbrist och dess inverka på skyddsnetet

Resultaten indikerar att hanteringen av hedersrelaterat våld försvåras av en omfattande kunskapsbrist inom socialtjänsten och samhället i stort. Majoriteten av informanterna uttrycker en samstämmig uppfattning om att det föreligger en betydande kunskapsbrist, och få tillgängliga praktiska resurser för att effektivt ta itu med hedersrelaterade ärenden. Denna kunskapsbrist är särskilt framträdande inom socialtjänsten. Detta finner stöd i Olssons (2024) studie, som understryker att de huvudsakliga svårigheterna inom socialtjänstens arbete med hedersrelaterat våld är den betydande bristen på kunskap samt avsaknaden av tydliga riktlinjer. Detta påverkar i sin tur yrkesverksammas förmåga att ge adekvat stöd och skydd till de berörda individerna (Olsson, 2024).

Hur denna kunskapsbrist i sin tur påverkar större skyddssystem kan förstås genom systemteorin. Teorin understryker att ett system utgör en sammanhängande enhet, där varje enskild del både influerar och påverkas av övriga beståndsdelar. Om en del av systemet, i detta fall socialtjänsten saknar kunskap och resurser, inverkar det på systemets hela kapacitet att operera effektivt. Då socialtjänsten är en central aktör i handläggning av hedersrelaterat våld, resulterar dess kunskapsbrist i en försvagning av hela skyddssystemet som är avsatt att stödja de utsatta. Detta inkluderar skolan och andra stödsatser, eftersom dessa aktörer ofta är beroende av socialtjänstens bedömningar och insatser (Payne, 2016).

9.2 Utmaningar i att förstå och adressera hederskontexten

En annan utmaning som framkommer i resultaten är svårigheterna att identifiera hedersrelaterat våld. Detta kan enligt informanternas svar till stor del bero på bristande förståelse för de specifika dynamiker som karaktäriserar denna typ av våld, vilket gör att våldet ofta förblir oupptäckt. Denna problematik överensstämmer med Björktomtas (2017) studie, där det framgår att en central utmaning inom socialtjänsten är avsaknaden av en allmänt accepterad och tydligt förståelseram, om vad som konkret innefattas i begreppet hedersrelaterat våld. Bristen på enhetlighet gör att yrkesverksamma stöter på utmaningar i att tolka och förstå de drabbades familjedynamik och levnadsvillkor. Som en konsekvens riskerar hedersrelaterat problem att förväxlas av yrkesverksamma med exempelvis en naturlig generationsklyfta eller en kulturell dissonans (Björktomta, 2017).

Vidare framgår det i resultaten att den drabbades egen tveksamhet eller okunskap om sin situation leder till att våldet förblir svårt att identifiera. Detta kan analyseras genom systemteorins syn på individens roll inom systemet samt den inverkan systemet utövar på individen. Den drabbade är en del av ett familjesystem där våld betraktas som normalt och förklaras som acceptabelt genom traditionella och kulturella normer. Dessa normer tenderar att bli en del av individens inre värderingar och formas till en central komponent i deras förståelse av omvärlden (Parrish, 2012). Detta belyser varför vissa individer i utsatta förhållande inte uppfattar sig själva som offer och därmed avstår från att söka hjälp. Ytterligare en förklaring, enligt systemteorin, till varför de utsatta inte ber om hjälp trots att de får illa är att förändringar inom ett system antingen resulterar i anpassning eller motstånd (Hanssen, 2016). I vissa fall kan en individ inom familjesystemet försöka bryta sig loss från de strukturer och mekanismer som bevarar våldet. Detta kan dock stöta på ett starkt motstånd från kärnfamiljens medlemmar och således resultera i en social uteslutning eller hämndaktioner (Hanssen, 2016).

9.3 Kunskapsspridning som en metod för att hantera hedersrelaterat våld

När det gäller vilka strategier som anses viktiga för yrkesverksamma för att stärka stödet vid hedersrelaterat våld, visar resultaten på ett behov av fördjupad kunskap samt tillgång till specialiserade resurser. Enligt systemteorin, som tidigare har beskrivits, inverkar bristen på expertis hela systemet och kan skapa ett kunskapsvakuum, som i sin tur försämrar systemets funktion. Informanter betonar betydelsen av att kunna ta del av experternas rådgivning från specialiserade verksamheter, vilket skulle kunna främja en starkare inre struktur och optimera systemets responsförmåga (Hanssen, 2016).

Tidiga insatser och informationsspridning om hedersrelaterat våld är ett annat framträdande tema som lyfts fram som viktiga strategier för att stärka stödet. Inom systemteorin är det tydligt att ett system ständigt är i förändring, och dessa påverkar både individer och systemets inre struktur. I hederskontexten, som tidigare nämnt, kan ett samhälle ses som ett större system där olika beståndsdelar såsom individer, familjer och olika samhällsinstitutioner är i växelverkan. För att förändra och effektivt ta itu med hedersrelaterat våld krävs det att hela systemet är medvetet om

problematiken och kan reagera på ett koordinerat och sammanhängande sätt. Tidiga insatser handlar om att ingripa innan de upprepade handlingarna och normerna som främjar förtryck får ett djupt fäste i systemet. Om dessa normer får etableras kan det bli svårare att förändra dem på längre sikt. Genom att investera i utbildning och att sprida kunskap kan man stärka systemets förmåga att ta itu med problematiken. Detta kan ses som ett sätt att inverka och förändra strukturer i syfte att bryta det negativa mönstret innan de kräver mer ingripande åtgärder. Informanternas synpunkter kring strategier för förbättrat stöd till utsatta finner stöd i Olssons (2024) studie. Enligt Olsson (2024) finns det för lite information om socialtjänstens stödåtgärder i samband med hedersvåld, vilket kan förhindra hedersutsatta att vända sig till socialtjänsten för hjälp. Det föreslås därför av författaren att information om socialtjänstens tjänster ska ingå i bland annat SFI undervisningen (Olsson, 2024).

9.4 Att arbeta med förövaren för att minska hedersrelaterat våld

Resultaten visar också att insatser mot hedersrelaterat våld oftast är alltför inriktade på att skydda de utsatta, men informanterna påpekar att det finns ett behov av att arbeta med förövarna.

För att systemteorin ska utgöra en hållbar förändring inom ett system är det nödvändigt att hela systemets komponenter engageras, snarare än enbart den enskilda individen (Hanssen, 2016). Om insatser enbart riktas mot de som drabbas av våld, medan de som utövar våldet lämnas utan insatser, riskerar systemet att bibehålla sina destruktiva mönster. Enligt systemteorin är varje komponent inom ett system beroende av de andra, vilket betyder att en ensidig inriktning av offrets skydd inte nödvändigtvis garanterar en hållbar lösning. För att uppnå en varaktig förändring behöver både förövaren och de bakomliggande orsakerna till våld hanteras. Wikström och Ghazinour (2010) redogör i sin studie att familjehemsplacering eller skyddat boende kan vara aktuella åtgärder för att skydda hedersoffren, beroende på ålder. Stödet syftar i första hand till att säkerställa skydd för den utsatta och därefter främja dennes självständighet (Wikström & Ghazinour, 2010). Detta tydliggör att flera insatser primärt fokuserar på offrets välbefinnande, medan våldsutövaren i många fall inte omfattas av åtgärder. Schlytter och Linell (2008) påpekar att vissa som får skydd av socialtjänsten pressas av sina kärnfamiljer att ta tillbaka sina utsagor. Som en följd av detta återvänder offret hem, där förtrycket och våldet återigen kan ta vid. Detta återspeglar det som beskrivs i systemteorin, nämligen att systemet fortsätter att upprätthålla sina destruktiva hedersnormer.

10 Diskussion

10.2 Resultatdiskussion

I den följande resultatdiskussionen sätts studiens resultat i förhållande till dess syfte, som fokuserar på den bristande kunskapen yrkesverksamma besitter rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Diskussionen är utformad från studiens frågeställningar och förankras i inledning, bakgrund och tidigare forskning för att belysa hur dessa område påverkar arbetet med att identifiera och hantera hedersrelaterade ärenden. Vidare beaktas det teoretiska ramverket för att utge en djupare förståelse av de utmaningar och förbättringsaspekter som identifieras i studien.

10.2.1 Försvårande faktorer för yrkesverksammas möjligheter att identifiera och hantera hedersrelaterat våld och förtryck på ett effektivt sätt

Intervjuerna visar en genomgående kunskapsbrist inom socialtjänsten och hos andra myndigheter som en central utmaning i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Denna brist på expertis innebär att yrkesverksamma ofta saknar adekvat utbildning, vägledning och specialiserade verktyg, vilket försvårar möjligheten att tidigt identifiera och hantera hedersrelaterade ärenden på ett korrekt sätt. Detta bekräftas av Björktomt (2017) och Idriss (2018), som menar att socialarbetarnas kunskap

och förståelse för hedersrelaterat våld är begränsad, vilket utgör risker för att det kan vara svårare att upptäcka hedersaspekterna i den typen av ärende. Socialpedagogiken lyfter relevansen av att stärka individens egen förmåga för att hantera sin situation. Systemteorin (Payne, 2016) belyser att bristen på kompetens inom socialtjänsten påverkar hela kedjan av aktörer, eftersom varje del av systemet är ömsesidigt beroende av de andra. När socialtjänsten saknar resurser och kunskap kan det leda till ineffektiva insatser från rättsväsende, skola och andra myndigheter, vilket i sin tur skapar en fragmenterad hantering av hedersrelaterade ärenden.

Det framhävs svårigheter kring att upptäcka och identifiera hedersrelaterat våld eftersom det kan döljas i komplexa kulturella och familjedynamiska sammanhang utan fysisk påverkan. Informanterna lyfter att offren kan vara medvetna om att de utsätts för en specifik våldsform men också välja att förneka problematiken på grund av lojalitet gentemot familjen. Eftersom offren ofta befinner sig i en extremt komplex och utsatt situation som kan omfatta både rädsla och ensamhet belyser socialpedagogiken vikten av att skapa trygghet. Genom ett relationellt bemötande där den professionella möter klienten med förståelse och respekt ökar chansen att denne vågar öppna upp sig och berätta om sin situation. Socialpedagogens uppdrag i denna situation är att möjliggöra en förändring genom att stärka individen i sina handlingar och ge stöd för att denne ska hitta alternativa lösningar för att hantera sin livssituation (Madsen, 2008). Denna tystnad av offer och den bristande insikt hos professionella bidrar till att viktiga varningssignaler förbises, vilket framhävs både i intervjuerna och i den tidigare forskningen som Norberg & Törsen (2013) och Bhanbhro (2016) bidragit med.

Respondenterna lyfter variationen av kompetens och resurstilldelning mellan olika kommuner, vilket medför ojämlika förutsättningar för hanteringen av hedersrelaterade ärenden samtidigt som de betonar att socialtjänstens bemötande av kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld ibland präglas av osäkerhet och bristande information. Systemteorin förklarar hur dessa skillnader påverkar hela kedjan av aktörer, eftersom en brist inom en del av systemet leder till ineffektiva insatser i andra delar (Parrish, 2012). De ojämlika förutsättningarna tyder på att systemet saknar en enhetlighet, vilket i sin tur kan generera strukturella orättvisor beroende på var du bor och vilket stöd du erbjuds.

Det framkommer av respondenterna att en del yrkesverksamma drar sig för att ställa frågor rörande hedersrelaterat våld i rädsla för att bli kallade rasister. Systemteorin belyser offrets påverkan av yrkesverksammas rädsla genom de uteblivna frågor som kan försvåra möjligheten till en korrekt bild av situationen samtidigt som det riskerar att utgöra en risk för det potentiella offret och viktiga faktorer missas. En socialpedagog kan i denna situation bidra genom att samtala med de yrkesverksamma kring attitydförändringar och reflektioner för att stärka dennes förmåga att agera professionellt utan rädsla för att bli missförstådd eller såra individen.

10.2.2 Strategier för att anpassa och utveckla yrkesverksammas stöttning av individer drabbade av hedersrelaterat våld och förtryck

För att möta de identifierade utmaningarna krävs ett flerdimensionellt angreppssätt. Ett grundläggande steg för att stärka yrkesverksammas kompetens kan vara via riktade utbildningsinsatser och en utveckling av specialiserade resurser. Med hjälp av digitala plattformar med utbildningsmaterial och en tydlig guidning finns möjligheten att snabbt uppdatera kunskapen hos anställda och därmed erbjuda praktiska verktyg för akuta situationer (Olsson, 2024; Wikström & Ghazinour, 2010). Tidiga insatser och en bred informationsspridning är avgörande för att möjliggöra en tidig identifiering av hedersrelaterat våld. Detta kan innefatta satsningar i skolor och i den bredare samhällsdebatten för att öka medvetenheten om både vad hedersrelaterat våld innebär och vilka rättigheter de utsatta har. Socialpedagogiken lyfter behovet av förebyggande insatser för att stärka den enskildes handlingsutrymme, vilket gör att riktade utbildningar inte bara stärker

yrkesverksamma utan också hjälper de utsatta att känna sig inkluderade i samhällssystemet (Madsen, 2008).

Utöver detta bör strategierna utvidgas så att de inte enbart fokuserar på stödet till de drabbade utan även omfattar insatser riktade mot förövarena. Informanten Klara betonar vikten av att arbeta med förövaren för ett långvarigt resultat. Olsson (2024) lyfter att ett arbete med förövarena genom förebyggande program och förändringstänk kring attityder inom den kulturella kontexten är viktig för att bryta det återkommande mönstret av våldsutövande.

Det är av stor vikt att kontinuerligt kunna anpassa insatserna för de utsattas förändrade behov, därför är det också nödvändigt med regelbundna och återkommande riskbedömningar. Systemteorin förklarar att en förändring i en del av systemet påverkar hela nätverket, vilket gör det nödvändigt att ständigt uppdatera insatser och strategier utifrån de förändrade riskfaktorerna (Payne, 2016). Respondenterna lyfter att de professionellas svårigheter med bedömningar och interventioner försvåras på grund av den bristande enhetliga definitionen av hedersrelaterat våld, vilket även belyses av Björktomta (2017) och Idriss (2018) som menar att behovet av en gemensam kunskapsbas och tydliga riktlinjer krävs. Socialpedagogiken omfattar arbetet med att yrkesverksamma inger ett förtroende och bemöter den utsatte med respekt och förståelse, vilket gör att en enhetlig förståelse av att hedersrelaterat våld kan förbättra bemötandet och därigenom öka den utsattes möjlighet att söka hjälp (Madsen, 2008). Slutligen belyser systemteorin hur brister i systemet påverkar hela nätverket av aktörer, medan socialpedagogiken lyfter vikten av att individen känner sig inkluderad och får det stöd hen behöver. För att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck behöver samhällsinsatserna stärkas genom att öka yrkesverksammas kompetens samt ha tydliga riktlinjer och långsiktiga strategier. Genom specialiserade och välplanerade utbildningar kan kunskapsbristen inom socialtjänsten och andra myndigheter minska, vilket i sin tur förbättrar möjligheterna till att identifiera och hantera hedersrelaterat våld och förtryck i ett tidigt skede. Socialpedagogiken omfattar ett djupgående arbete på flera nivåer. Därmed är det viktigt att utöver individen även arbeta med familjen. Genom att inkludera familjen i processen kan socialpedagogen sträva efter att öka dess förståelse kring den utsattes egen vilja och således öppna upp för en dialog mellan dessa. Med rätt utbildning och en etablerad kunskapspridning skulle också sannolikheten öka för att hedersrelaterade ärenden upptäcks tidigt och hanteras korrekt, vilket följaktligen skulle minska den utbredda utsatthet som finns i samhället i stort (Payne, 2016). Den samhälleliga nivån inriktar sig på att öka kunskapen om hedersproblematiken och på så sätt motverka exkludering och jobba för ett förändrat tankesätt (Madsen, 2008).

10.3 Metoddiskussion

Nedan presenteras den metod och de ansatser som används i studien för att uppnå en tydlig struktur och utgöra en samlad helhet.

Genom att använda en kvalitativ metod kunde informanterna lämna utförliga och nyanserade svar, vilket var centralt för studiens semistrukturerade intervjuer. En kvantitativ metod hade visserligen möjliggjort en bredare insamling av data och en ökad generaliserbarhet men detta hade skett på bekostnad av den djupgående förståelse som eftersträvades i studien (Denscombe, 2018).

Genom att tillämpa semistrukturerade intervjuer gavs möjligheten att ställa följdfrågor vilket bidrog till en mer detaljerad och nyanserad förståelse av informanternas erfarenheter (Bryman, 2018). Vidare säkerhetsställs att informanternas svar kunde jämföras och appliceras i studiens resultat, samtidigt som metoden lämnade utrymme för en friare tolkning (Bryman, 2018). Under genomförandet av intervjuerna uppmärksammades dock en begränsning. Den första informanten upplevde att vissa frågor var svåra att besvara spontant och uttryckte ett behov av att få tid att reflektera över sina svar i förväg. Detta indikerar att intervjuguiden med fördel kunde ha skickats ut i förväg för att ge informanterna möjlighet att bekanta sig med frågorna och därigenom underlätta en

mer genomtänkt diskussion under intervjun. Vissa intervjuer, som tidigare beskrivits, genomfördes digitalt, medan övriga ägde rum genom fysiska möten. Tillämpning av digitala former medför både för- och nackdelar. En utmaning med digitala intervjuer är risken för tekniska problem. Det kan vara allt från försämrade ljudkvalitet och ljudbortfall till fördröjning vid anslutning till mötet. Detta märktes särskilt under studiens sista intervju, där tekniska störningar uppstod. Med facit i hand hade studiens skribenter kunnat minska risken för dessa problem genom att testa tekniken innan mötet såsom kamerans funktionalitet och ljudet. Alternativt använda en annan plattform med bättre stabilitet. Beslutet att genomföra både digitala och fysiska intervjuer kan ha haft implikationer på studiens resultat. En möjlig begränsning är att de digitala intervjuerna inte tillät lika nyanserade och djupgående samtal som de fysiska möten, vilket i sin tur kan ha påverkat den insamlade empirins omfattning och nyansering. Studiens skribenter kunde för att säkerställa att de digitala intervjuerna var lika trovärdiga som de fysiska intervjuerna sammanfattade kort informantens svar efter informantens uttalande, utöver vid vanliga följdfrågor. Studiens skribenter var medveten om dessa begränsningar, men eftersom informanter själva föredrog digitala intervjuer var detta inget skribenterna kunde påverka i större utsträckning. De digitala intervjuerna medförde dock praktiska fördelar såsom tidsbesparing och ökad tillgänglighet. Varken skribenter eller informanter behövde

11 Slutsatser och implikationer

I studien framkommer flera brister som försvårar arbetet kring hedersrelaterat våld och förtryck, främst att skydda utsatta individer. Kunskapsbristen hos yrkesverksamma visar sig vara ytterst komplex. Genom att öka kompetensen hos yrkesverksamma skulle dessa bli tryggare i sina bedömningar, samtidigt som de kan identifiera utsatta individer i ett tidigt skede och således förhindra en fortsatt utsatthet. Likaså lyfts den civila kunskapsbristen och de övergripande missförstånd att hedersrelaterat våld hör ihop med kultur. Genom att lyfta frågan om hedersrelaterat våld och förtryck i utbildningssammanhang och i samhället som stort kan fler individer arbeta preventivt och lära sig känna igen risksignaler. En ökad medvetenhet kan därmed skapa en tryggare atmosfär samtidigt som färre individer hamnar i utsatta situationer vilket i sin tur kan generera en minskning av problematiken. Genom att iakta ett socialpedagogiskt förhållningssätt kan yrkesverksamma utöver sin fördjupade kunskap också förstå den utsatta på ett mer individuellt plan. Den som utsatts är ofta psykiskt nedbruten och saknar självkänsla, därför är det av stor vikt att den yrkesverksamma bidrar till att stödja och stärka dennes egen person och förmåga genom kontinuerliga stödinsatser. Socialpedagogen har därmed bidragit med verktyg så att individens mående förbättras.

Det finns dock flera risker med ökad kunskap i samhället som delvis kan yttra sig genom att fler personer feltolkar signaler eller riskbeteenden och således att individer felaktigt pekats ut som förövare. Det kan i sin tur leda till att fler personer exkluderas och hamnar i ett utanförskap. Likaså skulle det troligen uppstå ett ökat tryck på socialtjänsten. En ökad belastning för socialarbetare kan i sin tur generera en ökad brist på resurser samtidigt som det kan utgöra längre handläggningstider. Med ett socialpedagogiskt förhållningssätt skulle dock de yrkesverksamma få en bredare kompetens och därmed kunna utföra mer nyanserade bedömningar, vilket i sin tur skulle bidra till färre missförstånd och främja ett mer inkluderande samhälle.

Förslag på fortsatt forskning

I studien har det framkommit ett behov av att stärka samhällets skydd och hantering av hedersrelaterat våld, med hjälp av utökad kompetens och en mer etablerad kunskapsgrund. För att säkerhetsställa att denna kunskapslucka beaktas bör framtida forskning fokusera på att undersöka hur kunskap omfattande hedersrelaterat våld kan etableras inom relevanta yrkesgrupper. Det vore också relevant att kartlägga vilka specifika kunskapsområden som bör prioriteras och hur dessa riskfaktorer kan identifieras för att säkerhetsställa korrekta bedömningar. En studie av beskrivet innehåll kan bidra till effektiva utbildningsprogram för yrkesverksamma som arbetar inom området.

Referenslista

Böcker:

- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber
- Denscombe, Martyn (2017). *The good research guide: for small-scale social research projects*. Sixth edition. London: Open University Press
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur
- Madsen, Bent (2008). *Socialpedagogik integration och inklusion i det moderna samhället*. Enskede: TPB
- Parrish, Margarete (2012). *Mänskligt beteende: perspektiv inom socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Payne, Malcolm (2016). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Johanneshov: MTM
- Røkenes, Odd Harald & Hanssen, Per-Halvard (2016). *Bära eller brista: kommunikation och relationer i arbetet med människor*. Andra upplagan Malmö: Gleerups

Vetenskapliga artiklar och rapporter

- Bhanbhro, S., Cronin de Chavez, A. & Adelaide, L. (2016). *Honour based violence as a global public health problem*: International Journal of Human Rights in Healthcare, 9(3), pp.198-215.
- Björktomta, Siv-Britt (2007) *Personalens möten med utsatt flickor*. Forskningsavdelningens arbetsrapportserie. Nr 48. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Björktomta, S.-B. (2017). *Hedersrelaterat våld och förtryck: En kvalitativ studie av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor*. Examensarbete, Uppsala universitet.
- Björktomta, S.-B. (2019). *Honor-Based Violence in Sweden– Norms of Honor and Chastity*. Journal of Family Violence, 34(4), pp.449-460.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative Research in Psychology, 3(2), pp.77-101.
- Christianson, M., Teiler, Å., & Eriksson, C. (2020). "A woman's honor tumbles down on all of us in the family, but a man's honor is only his": young women's experiences of patriarchal chastity norms. International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being, 16, 1862480. DOI: [10.1080/17482631.2020.1862480](https://doi.org/10.1080/17482631.2020.1862480).
- Idriss. (2017). *Not domestick violence or cultural tradition: is honour based violence distinct from domestic violence?* The Journal of Social Welfare & Family Law, 39 (1) 3-21. <https://doi.org/10.1080/09649069.2016.1272755>
- Dogan, R. (2014). *Different Cultural Understandings of Honor That Inspire Killing: An Inquiry Into the Defendant's Perspective*. Homicide Studies, 18(4), pp. 363-384. tillgänglig på: <http://hsx.sagepub.com/> [Hämtad: 29 Jan. 2025].
- Hussein. J.(2017) *Heder och hedersvåld*. Göteborg: Korpen

Norberg, K. & Törnsten, M. (2013). *In the name of honor: Swedish school leaders' experiences of honor-related dilemmas*: Journal of educational administration, 51(5), pp.672-688.

Olsson, H. (2024). *Voices of Women Exposed to Honour-Based Violence: On Vulnerability, Needs and Support from Social Services*. British Journal of Social Work, 54(6), pp. 2623-2641. Available at: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae044> [Hämtad: 29 januari 2025]

Olsson, H. & Bergman, A. (2021). *From silence to recognition: Swedish social services and the handling of honor-based violence*. European Journal of Social Work, 25(2), pp.198-209

Schlytter, A. & Linell, H., (2008). *Hedersrelaterade traditioner i en svensk kontext: En studie av omhändertagna flickor*. Forskningsrapport 2008:2.

Sedam, M. och Ferrer-Wreder, L. (2015). *Fear of the Loss of Honor: Implications of Honor-Based Violence for the Development of Youth and Their Families*.

Wikström, E. & Ghazinour, M. (2010). *Svensk erfarenhet av skyddat boende och motstridiga teorier i användning med särskilt avseende på hedersrelaterat våld (HRV)*. 1: Svenska erfarenheter av insatsen skyddat boende för unga utsatta för hedersrelaterat våld (HRV): konfliktfyllda teorier och praktiska tillämpningar.

Offentliga publikationer och lagar

Riksdagen (1904). *Lag (1904:26 s.1) Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap*. Tillgänglig på: <http://lagen.nu/1962:700> [Hämtad: 30 januari 2025].

Riksdagen (1962). *Brottsbalk (1962:700)*. Tillgänglig på: <http://lagen.nu/1962:700> [Hämtad 30 januari 2025].

Riksdagen (2020). Tillgänglig på https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/interpellation/nationell-statistik-om-hedersrelaterat-vald-och_H810100/ Hämtade 30 Januari 2025

Webbsidor

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (2010). *Nationell lagstiftning och internationella överenskommelser*. Tillgänglig på: <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/nationell-lagstiftning-och-internationala-overenskommelser/> [Hämtad: 30 januari 2025].

Offentlig tryck

Prop. 1997/98:55 Kvinnofrid

Prop. 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Prop. 2021/22:138 Ett särskilt brott för hedersförtryck

Statens offentliga utredningar

SOU 2015:55 Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringsskrivelser

Skr 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hederrelaterat våld och förtyck samt våld i samkönade relationer

Skr 2009/ 10:229 Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja

Bilagor

Bilaga A

Hej,

Mitt namn är Moniza, och jag studerar Socialpedagogprogram vid Linnéuniversitetet. Jag och en klasskamrat skriver tillsammans för närvarande min kandidatuppsats och har valt att fokusera på ämnet hedersrelaterat våld, med ett särskilt intresse för arbetet som bedrivs på olika institutioner för att stödja utsatta individer.

Jag skulle vara mycket tacksam om någon av er i personalen skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Syftet med intervjun är att samla empiri för min studie och få en djupare förståelse för ert viktiga arbete och de utmaningar ni möter. All information som samlas in kommer enbart att användas för uppsatsen, och jag kommer att säkerställa att alla som deltar förblir helt anonyma. Ingen information som kan identifiera er eller ert boende kommer att nämnas i uppsatsen. Intervjun kan genomföras på en tid och plats som passar er bäst, eller digitalt om det skulle vara enklare. Jag uppskattar verkligen er tid och eventuella vilja att hjälpa mig med min forskning. Om ni har några frågor eller vill veta mer om studien, tveka inte att höra av er. Deltagandet är helt frivilligt. Jag ser fram emot att höra från er och hoppas att vi kan samarbeta för att belysa detta viktiga ämne.

Tack på förhand för ert engagemang och tid!

Bilaga B

Kan du berätta om din yrkesroll och vilka erfarenheter du har av att arbeta med hedersrelaterat våld?

Vad anser du är de största utmaningarna i att identifiera hedersrelaterat våld?

Kan du ge exempel på konkreta situationer där du har haft svårt att identifiera hedersrelaterat våld?

Vad tror du är orsakerna till att dessa utmaningar uppstår?

Upplever du att det finns en risk att viktiga kulturella faktorer eller traditioner inte tas tillräcklig hänsyn till när man arbetar med hedersrelaterat våld? Och hur påverkar det i så fall ditt arbete?

Upplever du att du har tillräcklig kunskap och utbildning för att hantera hedersrelaterade ärenden?

Vad tycker du att din utbildning har fört med sig i relation till hedersrelaterade frågor?

Finns det specifika områden eller kunskapsluckor som du upplever som särskilt problematiska när du möter dessa ärenden?

Vilken typ av stöd eller resurser upplever du att du saknar i ditt arbete med dessa frågor?

Är det något specifikt stöd från din arbetsgivare eller kollegor som du tycker skulle göra arbetet enklare eller mer effektivt?

Finns det verktyg eller metoder som du tycker skulle underlätta din förmåga att arbeta med hedersrelaterade ärenden?

Vilka strategier eller metoder använder du idag för att stötta individer som drabbats av hedersrelaterat våld?

Finns det några metoder eller arbetssätt som du upplever fungerar särskilt väl i dessa fall?

Hur bedömer du att stödet för de drabbade kan förbättras inom din organisation eller yrkesroll?

Om du fick föreslå en förändring i hur arbetet med hedersrelaterat våld ska bedrivas, vad skulle det vara?